

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1943.

Andra kammaren.

Nr 19.

Tisdagen den 25 maj.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Att riksdagsman D. Blombäck på grund av halsoperation under tiden fr. o. m. 26 maj 1943 t. o. m. 28 maj 1943 är oförmögen till arbete intygas.

Stockholm den 25 maj 1943.

Johannes Ramberg,
legitimerad läkare,
docent; med. doktor.

§ 2.

Justerades protokollen för den 18 och den 19 innevarande maj.

§ 3.

Herr statsrådet *Bergquist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 277, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 7 § lagen den 20 mars 1936 (nr 56) om socialregister;

nr 281, angående utbyggande av skolhemmet Hammargården i Stockholms län m. m.;

nr 282, angående anslag till Medicinalstyrelsen: Beredskapsorganisation för budgetåret 1943/44; och

nr 283, angående anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 4.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen, nr 243, angående anslag till förbättrande av bostadsförhållandena;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 270, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 9 § lagen den 23 oktober 1914 (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes; och

nr 271, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o), 8:o), 14:o) och 16:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;

till statsutskottet propositionen, nr 273, angående anslag till medicinalstyrelsen och statens farmaceutiska laboratorium för budgetåret 1943/44 m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 274, med förslag till lag angående utsträckt tillämpning av lagen den 15 december 1939 (nr 856) om utbetalande av krigsriskersättning till sjömän;

Andra kammarens protokoll 1943. Nr 19.

till statsutskottet propositionen, nr 275, angående vissa byggnadsfrågor m. m. inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 278, angående anslag till skogsstyrelsen m. m.; samt

till statsutskottet propositionen, nr 279, angående ytterligare anslag till nybyggnad för svenska träforskningsinstitutet.

§ 5.

Föredrogos var för sig följande på bordet liggande motioner; och remitterades därvid

till första särskilda utskottet motionen nr 408 av herrar *Håstad* och *Kyling*;

till statsutskottet motionerna:

nr 409 av herr *Allard m. fl.*; och

nr 410 av herr *Jansson* i Hällefors *m. fl.*;

till jordbruksutskottet motionerna:

nr 411 av herr *Hansson* i Vännäsby *m. fl.*;

nr 412 av herr *Lindmark m. fl.*;

nr 413 av herr *Werner m. fl.*; och

nr 414 av herr *Andersson* i Tungelsta *m. fl.*;

till andra särskilda utskottet motionerna:

nr 415 och 416 av herr *Andersson* i Malmö *m. fl.*;

nr 417 av herr *Johansson* i Torp; och

nr 418 av herr *Andersson* i Gisselås *m. fl.*; samt

till konstitutionsutskottet motionen nr 419 av herr andre vice talmannen *Magnusson m. fl.*

§ 6.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 122—128, bevillningsutskottets betänkanden nr 27—30, bankoutskottets utlåtande och memorial nr 55 och 56, andra lagutskottets utlåtanden nr 28—31, jordbruksutskottets utlåtande nr 42, andra särskilda utskottets memorial nr 1 samt andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 8.

§ 7.

Herr **andre vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag hemställer, att kammaren ville besluta, att två gånger bordlagda ärenden skola å morgondagens föredragningslista uppföras i följande ordning, nämligen först bevillningsutskottets betänkanden nr 28 och 29, därefter statsutskottets utlåtanden nr 122—128 samt därefter andra lagutskottets utlåtanden nr 28—31, bevillningsutskottets betänkanden nr 27 och 30, bankoutskottets utlåtanden nr 55 och 56, jordbruksutskottets utlåtande nr 42, andra särskilda utskottets memorial nr 1 samt andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 8.

Denna hemställan bifölls.

§ 8.

Interpellation. Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr **Hansson** i Skediga: Herr talman! De stora markområden, som försvarsmakten tagit i anspråk för flygfält, ha förorsakat ett betydligt sänkt

Interpellation. (Forts.)

skatteunderlag i de kommuner, som berörts härav. De allmänna omkostnader en kommun har bli desamma och kunna icke nedbringas, när befolkningen som en följd av dessa anläggningar minskar. Frågan skulle komma i ett annat läge, om i de bortflyttades ställe ett nytt skatteunderlag uppstode. De flygfält, som här avses, komma ej att användas till fasta förläggningar. Det är givet, att skatterna måste höjas för de kvarvarande innevanarna i kommunen, när skatteunderlaget minskar, under det att kommunernas utgifter bli lika stora som tidigare.

Likaså ha genom anläggningen av dessa flygfält de elektriska distributionsföreningarna på landsbygden fått vidkännas ganska avsevärda förluster. Föreningarnas distributionsområden ha uppgjorts och fastställt enligt anvisningar av de statliga myndigheterna. Medlemmarna äro anslutna efter andelar, som utgå efter egendomens storlek beträffande jordbrukare och efter bostadens storlek för villaägare. På dessa andelar påläggas föreningarna medlemmarna en fast avgift, som användes till underhåll av linjenätet och driften. Då staten köpt upp rätt många gårdar, omfattande avsevärda arealer, minskas härigenom föreningarnas inkomster högst avsevärt, såväl den fasta inkomsten som den inkomst som härflyter från leveranserna av elektrisk ström. Kostnaderna måste följaktligen slås ut både på ett färre antal andelar och mindre strömförbrukning. I sista hand få medlemmarna bära följderna härav genom att högre avgifter måste uttagas. Då staten bestämt distributionsområdenas storlek och omfattning, kunna ej föreningarnas inkomster ökas genom utvidgning av detta område. Det torde därför vara synnerligen rimligt, att staten lämnade viss gottgörelse till föreningarna, då inkomsterna betydligt reducerats genom dess mellankomst.

Med anledning av vad jag här har anfört anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framställa följande frågor:

1) Har herr statsrådet för avsikt att vidtaga sådana åtgärder att kommuner, som genom anläggning av flygfält förlorat ett visst skatteunderlag med åtföljande mindre inkomster, kunna erhålla ekonomisk gottgörelse?

2) Är herr statsrådet beredd att likaså vidtaga åtgärder för att bereda de elektriska distributionsföreningarna ersättning för de dem åsamkade förlusterna?

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 9.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 422, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 10, i anledning av väckt motion angående vidtagande av åtgärder för en effektiviserad yrkesvägledning för ungdom.

Enär andra kammaren den 22 innevarande månad vid behandling av sitt första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av en i samma ämne väckt motion nr 219 fattat enahanda beslut som det, vilket nu blivit kammaren delgivet, beslöt kammaren, att delgivningen icke skulle föranleda någon kammarens åtgärd.

§ 10.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 423, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 9, i anledning av väckt motion om utredning angående åtgärder för införande av deltidstjänst.

Enär andra kammaren den 22 innevarande månad vid behandling av sitt tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 12, i anledning av en i samma ämne väckt motion nr 281 fattat enahanda beslut som det, vilket nu blivit kammaren delgivet, beslöt kammaren, att delgivningen icke skulle föranleda någon kammarens åtgärd.

§ 11.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 224, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1943/44 till Socialstyrelsen: Avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet;

nr 225, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understödjande av dispensärverksamhet;

nr 226, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till främjande av sommarvistelse på landet för barn från städer och andra tätbyggda samhällen m. m. jämte en i ämnet väckt motion;

nr 227, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av statens sakrevision;

nr 228, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till avlöningsreglemente för de högre kommunala skolorna;

nr 229, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1943/44 till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m. jämte vissa i ämnet väckta motioner;

nr 230, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1943/44 till tekniska läroverk m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 231, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1943/44 till om- och nybyggnadsarbeten vid nomadskolorna jämte en i ämnet väckt motion;

nr 232, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1943/44 till nybyggnad för högre allmänna läroverket i Haparanda m. m.;

nr 233, i anledning av väckta motioner angående lektorn G. Montelins placering i löneklass; och

nr 234, i anledning av väckt motion om vissa dövtumprästers löneförhållanden;

från bankoutskottet:

nr 222, i anledning av väckt motion om pension åt förre kontorsskrivaren G. A. Lindahl; samt

från första lagutskottet:

nr 236, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse angående förbud mot offentliga nöjeställningar m. m. på vissa kyrkliga högtidsdagar;

nr 237, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 9 januari 1940 (nr 3) om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara m. m.; och

nr 238, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 14 kap. 45 § strafflagen.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Avgåvos följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 246, angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område m. m., nämligen:

nr 420 av herr *Lundell*;

nr 421 av herrar *Carlsson* i Bakeröd och *Gustafsson* i Lekåsa;

nr 422 av herrar *Pettersson* i Dahl och *Nilson* i Spånstad; samt

nr 423 av herr *Andersson* i Ovanmyra m. fl.

Vidare avlämnades följande motioner, nämligen av:

herr *Andersson* i Ovanmyra m. fl., nr 424, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 260, angående anslag till prisrabattering å vissa livsmedel m. m.;

herrar *Lindahl* och *Thapper*, nr 425, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 223, med förslag till lag om allmänna vägar m. m.;

herr *Hällgren*, nr 426 och 427, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 223; samt

herr *Jonsson* i Skutskär m. fl., nr 428, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 224, angående den statliga vägorganisationen samt vissa vägväsendet berörande anslagsfrågor.

Samtliga dessa motioner bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.20 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Onsdagen den 26 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

I enlighet med kammarens därom den 19 innevarande maj fattade beslut företogs nu val av dels sex revisorer för deltagande i den granskning av statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning, som skall äga rum under innevarande år, dels ock sex suppleanter för dessa revisorer; och befunnos efter valförrättningens slut följande ledamöter av riksdagens andra kammare hava blivit utsedda till revisorer och suppleanter, nämligen

herr <i>Andersson</i> i Prästbol				till revisor med herr <i>Olsson</i> i				
					Mellerud		»	som suppleant
»	<i>Björklund</i>	»	»	»	<i>Ward</i>	»	»	
»	<i>Björling</i>	»	»	»	<i>Sandberg</i>	»	»	
»	<i>Lövgren</i>	»	»	»	<i>Paulsen</i>	»	»	
»	<i>Persson</i> i Falla	»	»	»	<i>Svedman</i>	»	»	och
»	<i>Westman</i>	»	»	»	<i>Gustafson</i> i	»	»	
					Vimmerby	»	»	,

var och en med 151 röster.

§ 2.

I enlighet med kammarens därom den 19 innevarande maj fattade beslut företogs val av ej mindre tjugufyra valmän för utseende av dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor än även sex suppleanter för dessa valmän; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

valmän:

herr *Andersson* i Falkenberg,
 » *Andersson* i Löbbo,
 » *Bergström*,
 » *Carlström*,
 » *Danielsson*,
 » *Ericsson* i Åtvidaberg,
 » *Fast*,
 » *Hagberg* i Malmö,
 » *Hall*,
 » *Hällgren*,
 » *Isacsson*,
 » *Janson* i Frändesta,
 » *Kyling*,
 » *Liedberg*,
 » *Lindmark*,
 » *Mattsson*,

fru *Nordgren*,
 herr *Olsson* i Mellerud,
 » *Paulsen*,
 » *Persson* i Tidaholm,
 » *Skoglund* i Doverstorp,
 » *Svensson* i Grönvik,
 » *Vougt* och
 » *Westman*,

var och en, med 133 röster; samt

suppleanter:

herr *Wiberg*,
 » *Nilsson* i Norrlångträsk,
 » *Mårtensson*,
 fru *Gustafson*,
 herr *Sundqvist* och
 » *Nilson* i Spånstad,
 var och en med 77 röster.

Ordningen mellan suppleanterna bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottning.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag angående de i §§ 1 och 2 här ovan omförmälda valen.

§ 4.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen, nr 277, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 7 § lagen den 20 mars 1936 (nr 56) om socialregister; samt

till statsutskottet propositionerna:

- nr 281, angående utbyggande av skolhemmet Hammargården i Stockholms län m. m.;
- nr 282, angående anslag till Medicinalstyrelsen: Beredskapsorganisation för budgetåret 1943/44; och
- nr 283, angående anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.

§ 5.

Föredrogos var för sig följande på bordet liggande motioner; och remitterades därvid

till jordbruksutskottet motionerna:

- nr 420 av herr *Lundell*;
- nr 421 av herrar *Carlsson* i Bakeröd och *Gustafsson* i Lekåsa;
- nr 422 av herrar *Pettersson* i Dahl och *Nilson* i Spånstad; samt
- nr 423 av herr *Andersson* i Ovanmyra m. fl.;

till statsutskottet motionen nr 424 av herr *Andersson* i Ovanmyra m. fl.; samt

till andra särskilda utskottet motionerna:

- nr 425 av herr *Lindahl* m. fl.;

nr 426 och 427 av herr *Hällgren*; och
nr 428 av herr *Jonsson* i Skutskär *m. fl.*

§ 6.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunal-skattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker, m. m. Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 19 mars 1943 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 190, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker, m. m.; samt
- 2) förordning angående omsättnings- och utskänknings-skatt å vin.

Till utskottets behandling hade överlämnats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen:

1) de likalydande motionerna nr 240 i första kammaren av herr *Manner-skantz* och nr 352 i andra kammaren av herr *Nolin m. fl.*, vari hemställts, »att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 190 måtte besluta antingen att nuvarande skattesatser å spritdrycker skola lämnas oförändrade, eller, om detta ej kan bifallas, att genomföra en sådan differentiering av utminuteringspriserna, att den första liter spritdrycker som utminuterar till kund under varje försäljningsperiod tillhandahålles till lägre pris än den övriga delen av den tillåtna inköpskvantiteten»;

2) de likalydande motionerna nr 242 i första kammaren av herrar *Boman* och *Dahlström* samt nr 353 i andra kammaren av herr *Sundström* i Vikmanshyttan *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts föreliggande proposition i den del, densamma avsåge höjning av priset på utminuterad sprit;

3) motionen nr 241 i första kammaren av herr *Gustaf Elofsson*, vari hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition i vad den avsåge en skärpning av den nu gällande beskattningen av spritdrycker och vin; samt

4) motionen nr 351 i andra kammaren av herr *Carlsson* i Bakeröd *m. fl.*, vari hemställts, »att riksdagen, under förklarande att Kungl. Maj:ts proposition nr 190 icke kunnat i oförändrat skick bifallas, måtte besluta, att vid försäljning av spritdrycker från systembolagen priset för renat brännvin med 40 procents alkoholhalt skall utgöra 5 kronor för den första under varje månad inköpta litern samt att därefter utöver inköpspriset en accis skall utgå för varje försåld liter med 5 kronor för den andra litern och 10 kronor för den tredje litern å all slags spirituosa, samt att i övrigt bifalla densamma».

Till behandling i samband med förevarande proposition hade utskottet uppdragit de under motionstiden vid riksdagens början väckta, till utskottet hänvisade likalydande motionerna nr 170 i första kammaren av herr *Björck m. fl.*

*Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänknings-
skatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)*

och nr 245 i andra kammaren av herr *Lindmark m. fl.*, vari hemställdts, »att riksdagen måtte besluta kraftig höjning av beskattningen av rusdrycker samt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, att Kungl. Maj:t utfärdar bestämmelser om begränsning av utminuterad sprit och utskänkning av rusdrycker i enlighet med vad i motiveringen anförts».

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 190 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas,

1) med bifall till de likalydande motionerna I: 242 och II: 353 ävensom i anledning av de likalydande motionerna I: 240 och II: 352 samt motionen I: 241, i vad sistnämnda tre motioner avsåge skatt å utminuterad sprit, antaga följande såsom utskottets förslag betecknade

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Förslag

till

*förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155)
angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, m. m.*

Häri genom förordnas dels att 2 § 1 mom. samt 4 och 5 §§ förordningen den 8 juni 1923 angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, vilken förordning gäller intill utgången av juni månad 1943, skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges dels ock att förordningen i sålunda ändrat skick skall äga fortsatt giltighet intill utgången av juni månad 1944.

Häri genom förordnas dels att 4 och 5 §§ förordningen den 8 juni 1923 angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, vilken förordning gäller intill utgången av juni månad 1943, skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges dels ock att förordningen i sålunda ändrat skick skall äga fortsatt giltighet intill utgången av juni månad 1944.

2 §.

1 mom. Omsättningskatten upptages vid detaljhandelsbolagens inköp av spritdrycker och utgår dels med en grundavgift av 7 kronor, för liter räknat, och dels med 60 procent av det belopp, som, skatten oberäknad, betingas vid inköp av dryckerna i buteljerat skick.

Detaljhandelsbolagen äga — — — för omsättningskatten.

4 §.

För spritdrycker, vilka utskänkas, skall upptagas en särskild avgift, benämnd utskänkningsskatt.

5 §.

Utskänkningsskatten utgår med 4 kronor för liter renat egentligt brännvin av högst 40 procent alkoholhalt, 6 kronor för liter annat egentligt brännvin och 8 kronor för liter av andra spritdrycker.

Denna förordning — — — — —

fall stadgas.

Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)

2) antaga av utskottet framlagt förslag till förordning angående omsättnings- och utskänknings-skatt å vin;

B) att följande motioner, nämligen:

väckta inom första kammaren:

nr 170 av herr Björck m. fl.,

nr 240 av herr Mannerskantz,

nr 241 av herr Gustaf Elofsson,

väckta inom andra kammaren:

nr 245 av herr Lindmark m. fl.,

nr 351 av herr Carlsson i Bakeröd m. fl., samt

nr 352 av herr Nolin m. fl.,

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Bärg, Elon Andersson, Frans Ericson, Eklund, Olsson* i Gävle, *Orgård* och *Rosander*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

A) att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts proposition nr 190 såvitt anginge nedan under A) 2) angivna författningsförslag icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas samt med avslag å följande motioner, nämligen de likalydande motionerna I: 240 och II: 352, de likalydande motionerna I: 242 och II: 353, motionen I: 241 samt motionen II: 351,

1) antaga Kungl. Maj:ts förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker, m. m.;

2) (= utskottet);

B) att de likalydande motionerna I: 170 och II: 245 måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservanterna anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd;

2) av herrar *Sjödahl* och *Falk*, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

A. att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 190 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas,

1) (= utskottet),

2) (= utskottet),

3) i anledning av de likalydande motionerna I: 240 och II: 352 samt motionen II: 351 antaga av reservanterna framlagt förslag till förordning om spritdrycksaccis;

B. (= utskottet);

3) av herrar *Lövgren* och *Gustaf Elofsson*, vilka föreslagit, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 190 i dess helhet;

4) av herr *Sandberg*.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *Olsson* i Gävle: Herr talman! Det är lyckligtvis inte ofta som bevillningsutskottet inför kamrarna presterar ett sådant lapptäcke som utskottets föreliggande betänkande, nr 29, måste sägas utgöra. Och ändå — jag förråder nog ingen hemlighet om jag säger det — avspegla reservationerna på intet sätt det verkliga läget. Skulle de ha gjort det, skulle de ha varit väsentligt fler till antalet än de reservationer, som återfinnas i det framlagda betänkandet.

Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)

För dem, som syssla med skattespörsmål, har det ju under de senast gångna fem åren känts som en bjudande plikt att, även om man haft erinringar att göra mot de olika förslagen, medverka till att skapa största möjliga täckning för den ökning av statsutgifterna, som nödvändiggjorts av den hårda och allvarliga tid, vari vi leva. Det har gällt skatter av såväl direkt som indirekt natur, och ehuru många gånger delade meningar rått särskilt om de indirekta skatterna, så ha vi varit tvungna att svälja dem.

Bland den senare gruppen av skatter ha de dominerande varit omsättnings-skatterna på tobak och sprit samt på varor i den allmänna handeln, och jag vill här, herr talman, inom parentes säga, att den sistnämnda skatten hoppas jag skall bli den första, som vi kunna befria det svenska folket från, när vi en gång kunna börja avskaffa de av nuvarande krisläge betingade skatterna.

Vad omsättningsskatten på sprit beträffar, har den ju genom riksdagens beslut 1939 och 1942 ökats från 2 till 6 kronor, och i den nu föreliggande kungl. propositionen föreslås en ytterligare höjning med 1 krona, alltså till 7 kronor, varjämte även en avsevärd skärpning av utskänkningskatten skulle vidtagas.

Då utskottsmajoriteten i sitt utlåtande stannat för ett avstyrkande av skattehöjningen beträffande utminuteringsen, så säger man att detta berott på att den motivering, som presterats för denna skattehöjning, inte håller inför verkligheten och att därmed huvudskälet för en höjning faller bort.

Jag tror inte att man behöver ta upp någon tvist mellan utskottsmajoriteten och reservanterna på den punkten. Vi äro alla överens om att en skattehöjning i fråga om utminuteringsen av 1 krona inte kan få någon större effekt i nykterhetsavseende eller, som det säges, inte kan stoppa eller hämma ökningen i konsumtionen på sätt som skulle vara önskligt. Men medan reservanterna anse, att detta inte bör vara avgörande, förmenar utskottsmajoriteten att det under sådana förhållanden inte föreligger något skäl, varför man skulle företaga en höjning av skatten.

Jag har en bestämd känsla av att utskottsmajoriteten här har läst finansministerns uttalande på ett sätt som är orimligt. Man säger, att hela motiveeringen för det föreliggande förslaget skulle vara, att man därigenom kunde åstadkomma en ökad nykterhet. Jag kan inte läsa finansministerns uttalande på detta sätt. Han återger i departementschefsyttrandet vad kontrollstyrelsen har anfört, och tillägger, att han i likhet med kontrollstyrelsen anser skäl föreligga för en skärpt beskattning av spritdryckskonsumtionen och därför finner sig kunna biträda kontrollstyrelsens förslag. Det skulle kunna tänkas, att finansministern har ansett det icke vara behövt att i denna proposition undervisa vare sig bevillningsutskottet eller riksdagens kamrar om budgetläget. Det kommer väl under de närmaste veckorna en proposition som redogör för detta och ger oss en överblick över hur det härmed förhåller sig. Det kan ju också tänkas, att finansministern har trott, att riksdagens bevillningsutskott nu, såsom alltid förut skett, följer dessa ting med intresse och att det således icke i varje särskild proposition behövs en undervisning om hur det budgetära läget är. Men hur utskottsmajoriteten än försöker skjuta detta skäl angående nykterhetseffekten i förgrunden, kommer man inte ifrån det faktum, att det här rör sig om förhållanden av statsfinansiell natur. Jag skulle för min del tro, att man kommer sanningen närmare, om man gör gällande, att det här rör sig snarare om 30 milj. kr. i inkomster än om de 20 milj. kr. som man har beräknat.

När nu utskottsmajoriteten, herr talman, har konstaterat, hur det förhåller sig med nykterhetseffekten, så tager den upp till undersökning frågan, om det inte finnes andra skäl för att avstyrka förslaget, och den förmenar då i sin

Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)

motivering, att det finns intressen av betydelsefull art som skulle kunna bli åsidosatta genom ett bifall till propositionen, varför utskottsmajoriteten inte har kunnat tillstyrka densamma. Vilka äro då dessa intressen som äro av så betydelsefull art? Enligt utskottsmajoritetens synpunkter gäller det i första hand den fara som den illegala spritdryckstrafiken kan innebära. Det är klart, att man inte skall undervärdera denna fara, och det är givet, att man har skyldighet att inte gå förbi detta problem. Men å andra sidan skall man inte göra farhågorna för den illegala trafiken större, än vad de behöva vara i det nuvarande läget. Jag tror, att man har rätt att säga, att utskottsmajoriteten i nuvarande läge överskattar såväl smugglingen som hembränningen. Man skall emellertid inte underskatta det tredje ledet i denna trafik som utskottsmajoriteten anfört, d. v. s. motboksöverlåtelseerna. Motboksöverlåtelse ha förekommit, allt sedan motboken kom till. Jag tror, att man har rättighet att säga, att de komma att finnas, så länge motboken finns till. Jag, liksom de av mina kamrater i utskottet som ställt sig på reservanternas sida och uttalat sig till förmån för den kungl. propositionen, betvivlar, att en skatteökning av 1 krona per liter kan komma att få en verkan som skulle i avsevärd mån öka förekomsten av dylika motboksöverlåtelse. Vill man komma åt dessa, vill man försöka begränsa dem, så får man nog vandra andra vägar än att bjuda det svenska folket billigare sprit. Men allt detta är, vill jag säga, argument från utskottsmajoritetens sida som röra sig i utkanterna. Det stora argumentet, det som dominerar hela utskottets ståndpunktstagande är detta: den kungl. propositionen står uppenbart i strid med den ekonomiska politik, som riksdagen och Kungl. Maj:t äro eniga om; den påverkar indexet och kan således komma att äventyra hela den löne- och prisstoppspolitik, varom vi enat oss sedan i höstas. Med andra ord, utskottsmajoriteten anser sig kunna konstatera, att finansministern och Kungl. Maj:t hålla på att underminera sin egen ekonomiska politik och bjuda riksdagen att medverka i ett sådant äventyrligt spel.

Man skulle ju, herr talman, tänka sig, att en nyhet av denna karaktär skulle vara så uppseendeväckande, att vi alla skulle haja till inför den. Den har bara det felet, att den är ingen nyhet. De synpunkter, som bära upp denna proposition, äro ej nya. Om vi gå till betänkandet och slå upp sidan 16, finnes där ett återgivande ifrån informationsriksdagen och det anförande, som statsministern på regeringens vägnar höll inför riksdagens båda kamrar. I detta anförande av statsministern förekom det följande: »En ytterligare skärpning av beskattningen skulle minska de statliga utgiftsöverskotten och den fria köpkraften. Förvisso kan det göras gällande, att beskattningen redan drivits upp till sådan höjd, att något ytterligare icke är att taga. Det saknas emellertid ingalunda tecken på att överflödigt köpkraft, som icke kan finna normal användning, är i ganska rikt mått tillgänglig inom olika befolkningsskikt och i olika avsnitt av marknaden. Från dylikt köpkraftsöverflöd riktar sig en mer eller mindre intensiv varuefterfrågan mot framför allt vissa konsumtionsområden av lyx- eller nöjeskaraktär eller i varje fall mot mindre nyttiga och nödiga varor eller tjänster. Det kan icke göras gällande, att sådana konsumtionsområden sakna möjlighet att lämna ifrån sig åtskilligt mera till den gemensamma hushållningen i en svår tid. En stegring kan därför komma till stånd av beskattningen för vissa konsumtionsområden av övervägande nöjes- eller njutningskaraktär.»

Man skall ju ha sysslat mycket ringa med dessa ting för att ej förstå, att den proposition, som här föreligger, annonserats i detta statsministerns anförande inför kamrarna den 2 november. Om man icke fattade det den gången, borde man ju ha fattat det, när Kungl. Maj:t den 13 november i fjol fastslog

Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)

riktlinjerna för den ekonomiska politiken, där det klart och tydligt framhölls i dessa riktlinjer, att såsom ett medel att nå den konsumtion, på vilken den fria köpkraften i främsta rummet inriktade sig, skulle tjäna en ytterligare höjning av beskattningen av tobak och alkoholhaltiga drycker.

Herr talman! I den flera dagars debatt, som följde på statsministerns anförande vid informationsriksdagen, fanns det intet av de olika partierna och ingen riksdagsman, som riktade någon kritik mot den framställning, som hade förekommit i statsministerns anförande. Vid årets remissdebatt, där det ju borde ha funnits anledning, efter det att Kungl. Maj:t fastställt riktlinjerna för den ekonomiska politiken, att kritiken skulle flöda, fanns det ingen, som påtalade, uti dessa riktlinjer ingick en höjning av de indirekta skatterna, som särskilt riktade sig till tobaken och till spriten. Visst är det beklagligt, att denna omsättningskatt på utminuterungen kan komma att påverka index. Men i vilken form vi än skola uttaga ersättning för de miljoner, som vid ett bifall till bevillningsutskottsmajoritetens förslag icke ställas till Kungl. Maj:ts förfogande, kommer det att påverka index. Skulle vi exempelvis välja andra direkta eller indirekta skatter, sker det precis på samma sätt. Således, det argumentet kan icke tillämpas, om man ej utgår från — vilket jag tror är den verkliga meningen med utskottsmajoritetens förslag i detta avseende — att åstadkomma ett skattestopp.

Är detta meningen — och jag tror att man kan utgå ifrån det, om man särskilt tar del av de uttorkningar i pressen, som förekommit från deras sida, som ha angivit motiveringen för det här föreliggande betänkandet — då tror jag, att man har anledning att taga sig en mycket allvarlig funderare på hela denna sak.

Det har under debatten i utskottet framhållits, att det finnes en bättre väg att gå. Man skulle kunna åstadkomma bättre resultat för att draga in den överflödiga köpkraft, som gör sig gällande, genom att gå tvångssparandets väg. Om man i stället för att bifalla en ökning av de direkta och de indirekta skatterna och om man i stället för att bifalla den här föreliggande propositionen överginge till ett tvångssparande, då skulle man fylla en väsentligt större mission.

Herr talman! Det är möjligt. Det är möjligt, att man har rätt, när man säger, att man skulle åstadkomma mera indragning av medel till statsverket genom tvångssparandet. Men det är ju rimligt, att innan man avvisar den skattepost, som det här är fråga om, på grund av dessa hänvisningar till tvångssparandet, skulle man se till, att tvångssparandet var en verklighet. Det finnes ingen, som i detta ögonblick väl kan giva några garantier för vare sig att tvångssparandet kommer eller när det kommer. Enligt min uppfattning borde sålunda takt vara den, att intill dess tvångssparandet är genomfört kan det icke bli fråga om att riksdagen genom ett skattestopp avhänder sig möjligheten att täcka så mycket som möjligt av de utgifter vi under det svåra läget ha åtagit oss.

Vad sedan gäller utskänkningsskatten så tillhöra ju vi reservanter även utskottsmajoriteten. En del av utskottsmajoriteten, som nu står för detta förslag, skulle väl egentligen ha tillhört minoriteten, ty beslutet om utskänkningsskattens tillstyrkande fattades med 12 röster mot 7. Det fanns sålunda större motstånd än det som avspeglas av de två reservanterna, som yrkat blankt avslag. Jag skulle emellertid icke uppehålla mig vid denna sak.

Jag skulle bara till sist vilja säga ett par ord om en annan reservation, den om den differentierade skatten. Här kan jag helt ansluta mig till de synpunkter, som utskottet tämligen enhälligt gjort gällande. Det är två man som skilja sig ut från utskottet. Vi erinra i detta sammanhang om, att vi ha en gång haft

Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)

en differentierad skatt; den blev precis nio månader gammal. Sedan måste man kasta bort den. Den hade så många svagheter ur kontrollsynpunkt och ur andra synpunkter, som säkerligen voro minst lika farliga om icke väsentligt farligare än motboksöverlåtelseerna, att riksdagen redan vid denna tidpunkt, 1920, ej vågade reflektera på ett fortsättande av den vägen.

Sedan har riksdagen även 1939 sagt sin mening om denna linje. Skall jag giva till känna en personlig uppfattning, skulle det närmast vara den, att hade jag endast att välja mellan utskottets och herr Sjödahls linje, skulle jag obetingat välja utskottets linje. Men, herr talman, jag skulle i det sammanhanget anse mig förpliktad till en sak, som utskottsmajoriteten icke känt sig förpliktad till: att anvisa finansministern, på vad sätt täckning skulle åstadkommas för det minskade beloppet.

Herr talman! Med anförande av dessa synpunkter på det här föreliggande ärendet ber jag att få hemställa om bifall till den reservation, som är avgiven av herr Bårg m. fl.

Herr **Hagberg** i Malmö: Herr talman! Tillåt mig först att närmast med anledning av herr Olssons i Gävle anförande göra ett par inledande konstateranden!

För det första vill jag då framhålla, att den i propositionen förebragta, nykterhetspolitiskt upplagda motiveringen är underkänd av ett enhälligt bevillningsutskott. På den punkten råder ingen meningsskiljaktighet mellan majoriteten och reservanterna. Detta faktum underströks ju också av den föregående talaren. På den punkten äro vi alla eniga: motiveringen är underkänd.

För det andra: uti majoritetens utlåtande ha vissa påpekanden gjorts rörande de mindre gynnsamma inverkningarna på levnadskostnadsindex, som skulle följa av ett tillmötesgående av propositionen. Även härutinnan föreligger enighet mellan majoriteten och reservanterna, ehuru reservanterna taxera dessa ogynnsamma verkningar något mindre allvarligt än vad majoriteten gör. Men såväl majoriteten som reservanterna ha ju givetvis den uppfattningen, att här kommer att föreligga en icke obetydlig inverkan på levnadskostnadsindex. Reservanterna formulera sitt ståndpunktstagande i denna detalj sålunda: »Att skattehöjningens inverkan på levnadskostnadsindex utgör en olägenhet, kan icke förnekas.» Det är alltså närmast en gradskillnad mellan majoriteten och reservanterna på denna punkt.

För det tredje vill jag konstatera, att såväl majoriteten som reservanterna påpekat, att något uttalande från departementschefens sida om att dessa 10 miljoner kronor, om vilka vi här tvista, äro erforderliga ur statsregleringssynpunkt, icke föreligger. För dem, som till äventyrs ha med sig den kungl. propositionen i detta ämne, propositionen nr 190, vill jag fästa uppmärksamheten på departementschefens uttalande, som står att läsa på sidan 13 i propositionen. Detta uttalande, som är på ett trettiotal rader, sysslar uteslutande med den nykterhetspolitiska sidan av saken. På slutet finnes emellertid påhäftad en enda sats, där den statsfinansiella sidan av problemet skänkes ett beaktande men ett beaktande endast i förbigående. Denna sats — det är ganska viktigt att ha detta i minnet för det fortsatta meningsutbytet — lyder sålunda: »Samtidigt» — alltså samtidigt med den nykterhetspolitiska effekten, på vilken departementschefen hoppas — »antages att statsverkets inkomster av spritdrycksbeskattningen komma att öka med ungefär 20 miljoner kronor för år räknat.»

Punkt och slut. Det är allt det beaktande, som i denna proposition från departementschefens sida skänkes den statsfinansiella sidan av saken. Reservanterna ha som sagt icke kunnat undgå att observera detta. Men för att icke

Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)

desto mindre få en grund för sitt tillstyrkande av propositionen säga reservanterna — detta står att läsa på sidan 15 i bevillningsutskottets betänkande — sig *antaga*, att förslaget om skattehöjning närmast skulle vara föranlett av statsfinansiella skäl. Ett *antagande* om det sannolika syftet med propositionen ligger alltså till grund för reservanternas tillstyrkande av densamma. Förvisso, herr talman, ett rätt ovanligt tillvägagångssätt — för att nu icke använda ett annat uttryck — här i riksdagen!

Efter dessa inledande konstateranden skall jag be att få övergå till att något skärskåda propositionen i detalj. Jag kommer då att i allt väsentligt uppehålla mig vid den nykterhetspolitiska sidan av saken, då det är på denna basis som hela denna proposition är uppbyggd.

Kontrollstyrelsen hade fått i uppdrag av finansministern att föranstalta om vissa utredningar i detta ämne. Anledningen var det försämrade nykterhetstillståndet. Finansministern ville ha en utredning, huruvida det ej skulle kunna tänkas, att man genom en fördyring av spriten skulle kunna ernå en förbättring i detta läge. Kontrollstyrelsen gjorde denna utredning. Kontrollstyrelsen antog för sin del, att en förbättring av nykterhetstillståndet skulle kunna åstadkommas genom en dylik fördyring av motboksspriten, och finansministern accepterade denna kontrollstyrelsens ståndpunkt. Bevillningsutskottet är emellertid, som den förste talaren redan påpekat, enigt om att underkänna denna motivering. Bevillningsutskottet tror ej på att man kan nå en förbättring av nykterhetstillståndet på denna väg.

Det är nämligen så, att här ha under överläggningarna i bevillningsutskottet gjorts konstateranden, som äro ganska märkliga. Vi ha nämligen konstaterat, att vi ha misslyckats med nykterhetspolitiken här i landet. Jag läste i går en ledare i Social-Demokraten, en ganska objektiv och ganska lidelsefri ledare i dessa ämnen, där man också kom fram till den slutsatsen, att vi misslyckats med nykterhetspolitiken. Det är ett tragiskt faktum; det är säkerligen ingen som är glad över detta. Men kvar står det, att vi ha misslyckats. Låt oss ett ögonblick erinra oss, vad vi ha föranstaltat om under de senast förflutna krigsåren för att få en bättre ordning! Jag skall göra en liten inventering.

Vi ha höjt spritpriset fyra gånger. För finansministern sin vilja fram i dag, skola vi höja det en femte gång. Vi ha höjt det fyra gånger sedan 1939. Den största höjningen var på hösten 1939. Spritpriset nu är mer än fördubblat. Har detta haft någon inverkan på nykterhetstillståndet i gynnsam riktning? Det här det icke. Nykterhetstillståndet har försämrats. Vad ha vi vidare gjort? Vi ha avskaffat efterhandsinköpen. Har detta haft någon gynnsam inverkan? Det har det icke; nykterhetstillståndet har försämrats. För egen del medverkade jag till avskaffande av efterhandsinköpen. Jag trodde nämligen, att man på den vägen skulle kunna nå något resultat, men jag har tyvärr blivit djupt besviken. Nu tror jag, att man kan våga säga, att riksdagen gjorde en dumhet, när man avskaffade efterhandsköpen. Vi komma väl alla eller åtminstone de flesta av oss ihåg den stora rusdrycksreformen 1937. Ett av de väsentligaste framstegen den gången var just införandet av denna rätt till efterhandsköp. Det var principiellt sett ett mycket viktigt steg, som här togs. Man ville genom dessa efterhandsköp — det utsade man tydligt i utskottets utlåtande och även i kammardebatten — lösgöra människorna i landet från det psykologiska beroendet av ransoneringssystemet, från hela ransoneringsmentaliteten. Denna yttrar sig ju ofta på det sättet att människorna anse sig förpliktade att taga ut sina litrar antingen de behöva dem eller icke. Man införde en ny princip 1937. Man förklarade, att människorna ej behövde taga ut sina litrar, om de icke för ögonblicket behövde dem; deras rätt kvarstode ändå. Detta var

*Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänknings-
skatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)*

ett betydande framsteg den gången. Tyvärr lät man det icke vara i kraft mer än två år. Sedan avskaffade man det med känt resultat.

Vad har vidare inträffat? Vi ha sänkt ransonerna. Vi ha sänkt maximiransonen från fyra till tre liter per månad, och inköpsrätten på en stor del av motböckerna med lägre tilldelning har även reducerats. Har detta haft någon gynnsam inverkan på nykterhetstillståndet? Nej. Vi ha ytterligare avskaffat den så kallade jullitern, och vi ha vidare infört skärpta regler — det skedde hösten 1941 och i januari 1942 — för utställande av nya motböcker och höjning av tilldelningen på äldre sådana. Har detta verkat nykterhetsbefrämjande? Svaret på frågan måste även denna gång bli nej.

Trots alla dessa av statsmakterna beslutade åtgärder har nykterhetstillståndet försämrats. Fyllerisiffrorna ha stegrats.

Herr Olsson i Gävle talade något om den illegala trafiken. Han menade, att de farhågor, som från majoritetens sida kommit till uttryck, att denna illegala trafik skulle komma att ytterligare ökas, därest spriten än mera fördyrades, vore överdrivna. Jag kan icke dela herr Olssons i Gävle uppfattning härvidlag. Inom majoriteten hade vi fastmera den uppfattningen, att fullt fog finnes för vår mycket allvarliga inställning på denna punkt. Jag vill erinra om några fakta i detta sammanhang. Jag har här i min hand årsredogörelsen för år 1942 för ett av våra största systembolag här i landet, nämligen systembolaget i Malmö, som har sin verksamhet förlagd icke bara till Malmö stad utan även till en stor del av den tätt befolkade skånska landsbygden. Detta bolag har 18 utminuteringsaffärer. Bolaget måste alltså anses besitta en synnerligen ingående erfarenhet av den illegala trafiken i nuvarande läge. Jag skall bedja att få läsa upp ett par meningar ur bolagets styrelseberättelse: »Bolagets totala utförsäljning av spritdrycker har — som framgår av de statistiska uppgifterna — under år 1942 visat ökning. Antalet fylleriförseelser har likaledes visat uppgång. Antalet avdömda fylleriförseelser redovisas nämligen för inom bolagets område kyrkobokförda personer med 1,271 (mot 1,213 året förut).» Och så konstaterar detta stora systembolag: »Orsaken härtill torde till icke ringa del vara att hänföra från motboksöverlåtelse, vartill de nu gällande höga spritpriserna synas locka mindre omdömesgilla motboksägare.» Jag vågar verkligen fråga kammarens ärade ledamöter, om det är rimligt att i detta sammanhang bortse från ett så pass auktoritativt uttalande som detta.

Jag har emellertid material även från annat håll, nämligen från länsnykterhetsnämnden i Malmöhus län, ett material, som i går publicerades i tidningarna. Även där beröras motboksöverlåtelse. Jag citerar: »Ett flertal nykterhetsnämnder ha funnit ungdomsfylleriet vara i tilltagande, och som anledningar härtill ha nämnts motboksöverlåtelse, pilsnerservering vid nöjesetablissemang som i en del fall restaurangdansen.» Även länsnykterhetsnämnden har alltså ansett sig böra påpeka den betydande risk, som föreligger för illegal trafik på grund av motboksöverlåtelse, vilka i sin tur föranletts av de höga priserna. Med mitt påpekande på denna punkt vill jag endast ha, så gott jag kunnat, sökt visa, att herr Olssons i Gävle försök att bagatellisera majoritetens resone-mang ifråga om de illegala verkningarna knappast kunna anses lyckade.

En nykterhetspolitik, som vill nå effekt i vårt land med den folkmentalitet och de alkoholvanor, som råda här i Sverige, måste söka sig andra vägar än att lita till prisförhöjningar och liknande åtgärder. Vi ha här beslutat hela komplex av restriktioner, men åtgärderna ha icke drabbat dem, som vi avsett att de skulle drabba. Tyvärr måste vi, om vi vilja vara uppriktiga mot varandra, medgiva, att vi ha misslyckats med detta. Det hyggliga klientelet, de skötsamma, omdömesgilla människorna, ha rättat sig efter gällande bestämmelser

Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)

och minskat sin konsumtion, de andra, som vi icke kunna komma åt, ha icke tagit något som helst intryck därav. Härefter ha vi att söka förklaringen till det alltjämt försämrade nykterhetstillståndet. En stor del av de rapporterade fylle-risterna är nämligen icke innehavare av motbok, och dem träffar man ju icke genom åtgärder, som taga sikte på motbokssystemet.

Vid bestämmandet av spritpriserna måste nykterhetssynpunkten vara den huvudsakligen avgörande, men även andra synpunkter kunna tagas i betraktande. Här har bland annat utav den ärade inledaren talats om indexdetaljen. Jag har kanske icke så stor anledning att uppehålla mig därvid. Jag har ju redan något tidigare berört den sidan av saken. Det lär icke kunna bestridas, att denna ifrågasatta höjning av spritpriserna påverkar index, låt vara icke med mer än $\frac{1}{2}$ enhet, men det är dock $\frac{1}{2}$ enhet. Vi närma oss på grund härav ytterligare detta mycket omtalade »tak», som är lagt över hela pris- och lönestoppspolitiken här i landet. Vi närma oss indextalet 249, som kallats »utlösningväxeln för ramavtalets 5 procents lönetillägg». Prisstoppspolitiken bygger ju till icke ringa grad på allmänhetens förtroende för statsmakternas politik, och detta förtroende, skulle, såvitt jag förstår, få en ganska allvarlig törn, om skatteskruven nu sattes igång igen, ty vad är det som inträffar, om riksdagen bifaller propositionen ifråga om utminuteringsprit? Jo, att staten höjer priserna på sina varor, men samtidigt fordrar, att varken företagare eller arbetare skola få höja priserna på sina varor och tjänster. Företagarna få icke begära mera för sina produkter, och arbetarna få icke komma med krav på ökade löneförmåner, ty göra de det, riskeras hela prisstabiliseringsarbetet. Jag tror, att det är farligt att resonera som man somligstades gör här. Man åventyrar det förtroende, som bör bära upp hela pris- och lönestoppspolitiken.

Och så till slut något litet om den statsfinansiella sidan av saken. Jag kan icke finna angeläget att alltför utförligt syssla därmed, då ju departementschefen, som jag redan tidigare påpekat, endast i förbigående omnämnt saken. Det har sagts på sina håll under debatten i pressen, att finansministern för budgetregleringen behöver de 10 miljoner kronor, som han skulle gå miste om, ifall utskottets förslag bifölles. Jag vågar påstå att detta tal icke är riktigt. Vi veta ju alla här i kammaren, att vår budget f. n. är uppdelad på en balanserad och en obalanserad del. Den balanserade delen av budgeten finansieras med löpande inkomster. Den icke balanserade delen av budgeten finansieras genom lån. Den balanserade delen av budgeten bringas i år att balansera utan svårighet med de nu förefintliga skatterna. Jag vill erinra kammarens ledamöter därom, att i årets statsverksproposition intet finnes utsagt om att man känner sig nödsakad utkräva nya skatter för att vinna balans av budgeten. Det är ju alldeles nödvändigt, att vi hålla detta i minnet, när vi gå att fatta beslut i denna sak. Budgeten är upplagd med hänsyn tagen därtill, att inga nya skatter behövas. Detta har klart och tydligt sagts ifrån från regeringens sida. Det enda uttalande, som i detta hänseende av regeringen gjorts i statsverkspropositionen, gäller en eventuell reform av familjebeskattningen. Det var fråga om en justering av skalorna för ernående av utjämning mellan å ena sidan barnrika familjer och å andra sidan övriga skattskyldiga. Det har ryktats, att familjebeskattningsakkunnigas betänkande icke vunnit regeringens gillande. Vid denna tidpunkt av riksdagen lär väl icke någon proposition om familjebeskattningen vara att vänta. Det lär alltså icke bli någon justering av familjebeskattningen. Jag fasthåller alltså vid mitt yttrande, att det är möjligt för finansministern att balansera den balanserade delen av budgeten utan upptagande av nya skatter. Möjligen kan det finnas anledning att vid en senare tid-

Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)

punkt av debatten återkomma till denna detalj. För närvarande skall jag emellertid inskränka mig till att stanna vid vad jag här har anfört.

Jag kommer nu, herr talman, tillbaka till utgångspunkten för mitt anförande. Det säges, som det så riktigt har blivit påpekat, i denna proposition icke ett ljud om att beskattningen borde höjas av något annat skäl än att konsumtionen ökat, att nykterhetstillståndet försämrats på ett oroväckande sätt, och att en fortsatt ökning med all sannolikhet kan väntas, om icke särskilda åtgärder vidtagas. Det är denna motivering, mina damer och herrar, som underkänts av ett enhälligt bevillningsutskott. Konsekvensen därav borde väl ha blivit, att samma enhällighet hade kommit till synes, när det gällt att taga ståndpunkt till propositionen. Så har emellertid icke blivit fallet. Ett antal reservanter har brutit sig ut och förordat bifall till propositionen men på basis av en helt annan motivering än den, som i propositionen förebragts. För min del finner jag detta tillvägagångssätt ganska anmärkningsvärt. Skola vi i riksdagen taga ståndpunkt till en kungl. proposition, så skola vi väl i all rimlighets namn göra detta på basis av den motivering, som förebragts i denna proposition, och icke, såsom reservanterna här nu gjort, på basis av ett antagande om det sannolika syftet med den föreliggande propositionen. Jag är säker på, att flertalet av kammarens ledamöter ger mig rätt däruti, att skulle vi i riksdagen förfara på det sättet, som reservanterna förordat, så råka vi in i alldeles omöjliga förhållanden. Då vet man till slut varken ut eller in. Vi få väl dock hålla på någon ordning och reda, och vi få väl dock medgiva, att enda grunden för riksdagens ståndpunktstagande till regeringens förslag måste vara den motivering, som regeringen förebringat för sina förslag.

Jag har med vad jag här anfört sökt att skänka någon belysning åt majoritetens uppfattning i dessa ting. Jag ber, herr talman, att få sluta med att yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! Jag är tvungen att börja med att beklaga ett ofrivilligt förbiseende. Det har framgått, icke minst av den siste talarens anförande, att bevillningsutskottet eller åtminstone dess majoritet uppfattat denna proposition som — jag vill icke säga ens »väsentligen» utan nästan enbart — motiverad av nykterhetspolitiska skäl, och på den basen har man byggt upp ett avslagsyrkande. Hade jag kunnat tänka mig, att utskottet skulle ha glömt hela den diskussion, som under ett års tid och särskilt under hösten i fjol och början av detta år med utomordentlig iver förts om nödvändigheten av att bland annat med tillhjälp av skattepolitiken söka suga upp den överflödiga köpkraften för att därigenom motverka en spänning mellan medborgarnas köpkraft och de priser, som man vill hålla, hade jag trott, att utskottet skulle glömma hela den statsfinansiella situationen med ett underskott, som för innevarande budgetår beräknas till mellan 1,600 miljoner kronor och 1,700 miljoner kronor och som för nästa budgetår i statsverkspropositionen upptagits till 1,100 miljoner kronor, så skulle jag utan tvivel ha skrivit en mycket utförlig motivering för detta förslag.

Nu tänkte jag, att dessa saker voro så självklara, att jag knappast behövde lämna någon motivering alls, och nöjde mig — jag erkänner, att det var ett misstag — med att helt enkelt referera, vad kontrollstyrelsen från sina utgångspunkter har ansett sig kunna yttra om spritskatteförhöjningen. För kontrollstyrelsen var det ju naturligt att peka på den effekt, som en spritskatteförhöjning skulle kunna få på konsumtionens utveckling. Även det yttrande i propositionen, som herr Hagberg omnämnde — »samtidigt antages att statsverkets inkomster av spritdrycksbeskattningen komma att öka med ungefär 20 miljo-

*Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänknings-
skatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)*

ner kronor för år räknat» — var icke departementschefens utan ett referat av kontrollstyrelsens yttrande. Som sagt, hade jag tänkt mig, att det hade varit behöfligt, så skulle en mycket utförlig motivering med hänvisning både till penningpolitiken och det statsfinansiella läget ha kommit med, och jag skulle för min del tro, att det hade gjort det omöjligt för utskottet att skriva så som utskottet nu har gjort. Jag får be om kammarens tillåtelse att nu komplettera motiveringen i propositionen.

Jag skall, fastän det för mig icke är den huvudsakliga synpunkten, ett ögonblick uppehålla mig vid nykterhetseffekten av en höjning av spritpriserna. Det finns kanske intet område, där meningarna gå mera isär och där det är svårare att komma med förutsägelser om konsekvensen av olika åtgärder. Om jag har uppfattat utskottsmajoriteten rätt, så menar den, att risken ligger i att vid en höjning av priset på sprit — med vårt nuvarande ransoneringsystem — ordentliga konsumenter komma att åtminstone i någon mån inskränka sin konsumtion med resultat, att det blir flera liter över, varigenom marknaden för illegal handel med legal sprit utvidgas. Den synpunkten kan naturligtvis framföras, men man bör samtidigt beakta, att erfarenheterna hittills icke tyda på att motboksägarna skulle taga ut någon mera betydande del av sina ransoner för att bli i stånd att sälja sprit på en illegal marknad. Såvitt jag vet, har ända fram till sista tiden uttagen av motboksspriten hållit sig under 80 %. Detta betyder, att motboksägarna faktiskt i stor utsträckning ha varit lojala, vilket man naturligtvis kunde vänta. Resultatet har blivit, att åtminstone 7 miljoner liter, som kunde ha tagits ut av motboksägare för att att säljas illegalt, icke blivit uttagna. Detta tyder enligt min uppfattning på att man icke skall överdriva betydelsen av att eventuellt genom en spritskatt höjning utöver redan »frigjorda» 7 miljoner liter ytterligare ett antal liter — jag kan t. o. m. gå så långt, att jag antager 1 miljon liter — »frigöras». Det är likaså ett ganska anmärkningsvärt faktum, att fylleriförseelserna icke ökats bland dem, som icke inneha motbok, utan antalet fylleriförseelser har hållit sig konstant. Ett åtminstone i mitt tycke mycket tungt vägande, för att icke säga avgörande skäl emot uppfattningen att en spritskatt höjning skulle leda till ökad konsumtion bland folk, som köper de s. k. överblivna litrarna, ligger däri, att de erfarenheter, man gjort i andra länder, tala i annan riktning. Det vore ju ändå egendomligt, om en spritskatt höjning skulle medföra ett försämrat nykterhetstillstånd. Det är bara en begränsad mängd sprit, som kan åtkommas på »marknaden utanför». På det håll, där man inte har någon ransonerung alls, utan där man kan köpa obegränsade kvantiteter, om man har råd och lust, där visar det sig, att höjda spritpriser åstadkommit en kraftig sänkning av konsumtionen. I både England och Danmark är sålunda spritkonsumtionen mycket lägre än i Sverige. Jag vågar emellertid, som sagt, icke uttala några bestämda meningar på denna punkt.

Att höjningen av spritpriserna medfört minskad spritkonsumtion i vårt land är ett av alla känt faktum. Genom den kraftiga höjningen av spritpriserna år 1939 gick konsumtionen ned med åtminstone 20 procent. Det finns ingenting, som tyder på att icke en fortsatt höjning av spritpriset skulle komma att verka i samma riktning. Jag tror emellertid, att ett av de skäl, som gör, att jag har vad man kan kalla en viss optimistisk förhoppning i den här frågan är, att när man kommit till så höga spritpriser som vi nu kommit till, då spelar en kronas skillnad i pris icke någon egentlig roll för dem, som vilja använda den varan. Redan den höjning, som vi gjorde 1942, åstadkom, efter vad kontrollstyrelsen uppgivit, icke någon minskning i spritkonsumtionen. Ökningen i konsumtionen har i stället i någon mån fortsatt. Som kontroll-

*Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänknings-
skatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)*

styrelsen anför, och för den uppfattningen finnes det, tycker jag, skäl, har denna höjning av spritpriserna hejdat en eljest sannolikt fortgående starkare ökning av konsumtionen. Det resultat, som man kan vänta av en kronas ytterligare höjning av spritpriset torde väl bli det, att den tendens till ökning i konsumtionen, som kunde ha föranletts av tidsomständigheterna — i främsta rummet den fulla sysselsättningen med därav föranledda bättre inkomster i pengar för stora delar av befolkningen — kanske komme att ytterligare hejdas. Men om prishöjningen bara skulle medföra ett hejdande av konsumtionen betyder det, att även kontrollstyrelsens beräkning av vad staten skulle få i inkomster kanske håller sig i underkant. Man kanske skulle få räkna med att den förlust för statskassan, som skulle uppstå genom utskottsmajoritetens förslag, snarare komme att uppgå till 20 miljoner kronor än till de 10 miljoner kronor utskottet talar om.

Emellertid, hur därmed än må förhålla sig, så tycker jag nästan att hela detta försök att göra denna diskussion om en höjning av spritskatten till en diskussion om, huruvida nykterhetstillståndet kommer att påverkas därav, verkar som skuggboxning, då väl alla äro ense om att någon mycket markerad inverkan i den ena eller andra riktningen inte kan väntas.

Vad är det som har legat bakom förslaget till denna höjning? Jo, just den fråga, som utskottet, fastän på ett överraskande sätt, tagit upp, nämligen frågan om vad vi kalla kampen mot inflationen. Utskottet har emellertid fixerat sin uppmärksamhet så vid en enda detalj, att det alldeles glömt det större sammanhang, i vilket hela denna fråga om beskattning och prisutveckling måste ses. Det är alldeles riktigt att varje höjning av levnadskostnadsindex för oss ett steg närmare den punkt, där löneavtalen i öppna marknaden kunna leda till höjning av arbetslöner och därmed också till en höjning av köpkraften i samhället, något som i sin tur, som vi alla veta, verkar i inflationistisk riktning. Den saken är alldeles klar. Det är väl ingen, som föreställer sig, att man inom regeringen — där det icke rått någon meningsskiljaktighet i fråga om denna proposition — att vi där icke haft upprepade anledningar att mycket noggrant överväga följderna av att den ena eller den andra åtgärden skulle kunna medföra en höjning av levnadskostnadsindex. Alla erinra sig väl, att när det var tal om vad man skulle göra med rabatterna och rabattgränserna, anfördes som ett mycket vägande argument, att man genom att sänka rabatterna skulle åstadkomma en höjning av levnadskostnadsindex. På samma sätt har det varit i fråga om jordbrukspolitik och annat.

Det förefaller, som om utskottsmajoriteten inte hade behövt ställa sig så okunnig om de uppfattningar, som i det fallet härska inom regeringen. Här är det uppenbarligen fråga om en avvägning. Hade levnadskostnadsindex legat åtskilligt närmare den punkt, som man brukar kalla den kritiska punkten, skulle jag säkerligen varit mycket ohägad att föreslå en åtgärd, som skulle kunna skapa risker på detta område. Vi ha ju emellertid nu, jag vågar uttala det med tillfredsställelse, denna politik med prisstopp och lönestopp, som tycks ha utsikter att lyckas bättre än de flesta än de väntade. Under sådana förhållanden kan icke den synpunkten väga mycket — den kan, låt mig säga väga något, men i varje fall så relativt lite i jämförelse med en annan synpunkt, nämligen att det är önskvärt att suga upp den överflödiga köpkraften. Därom ha vi ju tidigare alla varit överens. Detta är — jag tror icke jag behöver tala om det för kammarens ledamöter — en uppfattning, som icke bara hittills, innan utskottet kom med sitt utlåtande, härskat i vårt land, utan det är ju också en gemensam utgångspunkt i olika länder för alla åtgärder, som avse att hejda en inflationistisk prisutveckling. Till sådana

*Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänknings-
skatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)*

åtgärder, som åsyfta att suga upp köpkraften, räknas överallt ökad beskattning. Därigenom undviks en ökad upplåning, som kan befaras få inflationistiska konsekvenser. Att som man tydligen gjort — det skyntade fram också i herr Hagbergs anförande — då anse, att på ett genomförande av löne- och prisstoppsprincipen måste följa som en klar konsekvens, att man också måste genomföra skattestopp, det är en slutsats, som jag icke ser att man överhuvud taget måste draga.

Jag vill ställa den frågan till kammarens ledamöter: om vi hade varit i det lyckliga läget, att vi icke behövt vänta till hösten 1942 för att genomföra ett löne- och prisstopp och en stabilisering av prisnivån, utan i stället hade kunnat göra det vid krigets början, är det någon, som kan tänka sig, att man här i landet då skulle ha sagt: Ja, nu, när vi satt stopp för priser och löner, då kunna vi icke heller höja skatterna.

Om utskottet sagt, att då en skattehöjning uppenbarligen har en primär och gynnsam verkan i kampen mot inflationen, därför att den suger upp överflödigt köpkraft och minskar spänningen mellan köpkraft och priser, så går utskottet gärna med på en dylik skattehöjning, men då utskottet är oroligt för en skattehöjnings inverkan på indextalet, föreslås att skatterna — i varje fall de ytterligare skattehöjningar, som kunna komma ifråga — icke längre skola tagas med i levnadskostnadsindex. Hade utskottet dragit den slutsatsen, skulle jag erkänt, att det hade varit skäl att resonera därom, även om jag menar, att det i detta ögonblick inneburit överdrivna farhågor. Den ståndpunkten kan man företräda, även om jag som sagt tror, att den i detta läge är onödigt panikartad. Men om man skulle befinna sig i det läget, att en skattehöjning, som från både statsfinansiella och penningpolitiska synpunkter anses nödvändig och önskvärd, skulle kunna hindras med en hänvisning till skattehöjningens inverkan på levnadskostnadsindex, anser jag den enda naturliga slutsatsen vara den, att då finge statsmakterna upptaga överläggningar med de anställdas organisationer för att göra det möjligt att föra en riktig skattepolitik, som icke skulle behöva medföra höjning av levnadskostnadsindex. Vi befinna oss icke i detta läge nu, synes det mig, och därför förefaller det mig, som om den argumenteringen från utskottets sida kunde alldeles lämnas åsido.

Däremot finnes det en annan motivering, som jag är mycket mera böjd för att tillskriva vikt och det är den, som säger: ha vi icke nu kommit för långt i höjningen av just de speciella skatter, som gälla spritkonsumtionen. Alla diskussioner om när man kommit till en sådan gräns äro diskussioner som måste taga hänsyn till vad jag skulle vilja kalla det psykologiska läget hos dem, som skola betala skatterna. Den gränsen går då man kan säga sig, att nu har man på detta skatteområde kommit till den punkt, där man icke gärna kan gå längre, utan måste överväga, huruvida icke andra skatter i stället borde komma till användning. Det är alldeles tydligt, att man icke skulle kunna avvisa en sådan ståndpunkt. Den ståndpunkten innebär ju inte, att man anser, att skatter överhuvud taget icke böra höjas, utan den innebär, att man anser att avvägningen mellan de olika skatterna icke är gjord på det riktigaste och rättvisaste sättet. På den punkten kanske jag har en annan mening än en del av de organiserade nykterhetsvännerna, som kanske litet mera oreserverat mena, att konsumtionen av en sådan skadlig vara som spriten gärna kan nedpressas, jag vill icke säga med vilka medel som helst, men i varje fall med en beskattning hur hög den än må vara.

Jag har aldrig kunnat frigöra mig från mina gamla föreställningar om att konsumtionsskatterna trots allt innebära en relativt för hård belastning på folk med mindre inkomster. Jag har icke kunnat hortse ifrån att även spritbeskatt-

Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)

ningen är en form av en sådan indirekt konsumtionsbeskattning. Jag är fullt villig överväga, när man kommit till en punkt, där skattebetalarna kunna säga, att nu tycka vi att man icke skall gå vidare på den vägen, detta naturligtvis särskilt med hänsyn till att man här kan tala om ett relativt godtyckligt urval av skatteobjekt, eftersom konsumtionen av denna vara icke på något sätt fördelar sig efter folkets förmåga att betala. Det blir ju den del av befolkningen, som har dessa vanor, som får betala mera än de andra, som av olika anledningar icke äro lika angelägna om att konsumera sprit.

Inom finansdepartementet ha vi ganska länge haft på känn, att olika skatter, som vi fått under kristiden, kommit till under ögonblickets tryck, den ena skatten såväl som den andra. Det har ju icke varit möjligt göra dessa skattehöjningar efter någon förut bestämd plan. Ur den synpunkten kunde det vara önskvärt att få en allmän översyn över huru skatterna verka för att kunna se, om det finnes anledning ändra på den nuvarande skattefördelningen. En sådan utredning om skattetrycket på olika befolkningsgrupper och inkomstgrupper är i gång. När den är färdig, är det meningen att sätta i gång en översyn för att se, om de nödvändiga skattemedlen kanske borde tagas ut på annat sätt, än för närvarande är fallet. Denna översyn hade jag tänkt att man skulle kunna vänta med, tills vi genomfört den nu föreslagna höjningen av sprit-skatterna. Denna kronas höjning synes mig nämligen inte egentligen rubba den allmänna avvägning, som redan skett.

Jag skulle gärna vilja vädja till kammaren att icke i detta ögonblick påskynda den möjliga strid mellan företrädare för olika skatteformer, som säkerligen efter en sådan översyn kan uppstå. Jag vet mycket väl och skall icke dölja det för kammaren, att jag känner stämningen inom den grupp, som jag tillhör. Jag vet, att det finnes starka röster för den åsikten, att vi redan kommit fram till en gräns för spritbeskattningen, som man icke skall överskrida, och att man därför, i stället för höjning av spritbeskattningen, bör taga ut de pengar, som behövas genom höjning av inkomstbeskattningen. Det är alldeles klart, att jag icke är främmande för att argumenten så att säga väga lika mycket åt det ena som det andra hållet. Men jag skulle på den punkten vilja hemställa till de ledamöter av kammaren, som helst kanske skulle önska, att man väljer en annan väg för att ta ut de 10 å 20 miljoner kronorna, att vänta tills den översyn av skattesystemen om vilken jag talat kommer till stånd.

När jag på detta sätt gått ut ifrån att ytterligare medel för att täcka statens utgifter behövas, mötes jag till min överraskning av den invändningen från utskottsmajoritetens talesman, att vi ha ju pengar nog för att täcka utgifterna på den ordinarie budgeten. Den är ju balanserad och alltså behöva vi icke några ytterligare medel. Ja, hade jag kunnat tänka mig att den metoden för uppdelningen av budgeten, varigenom man så att säga söker slå sönder budgeten i en del, där man räknar med mera bestående utgifter och i en annan del innefattande utgifter, som man hoppas skola försvinna med kristiden, skulle leda till, att riksdagens bevillningsutskott eller riksdagen överhuvud taget skulle säga: vi behöva inte mera inkomster, än som räcka till den s. k. ordinarie budgeten, och vilken omfattning än de s. k. krisutgifterna komma att få och hur länge de än komma att bestå, skola vi konsekvent täcka utgifterna därför med lånemedel, ja, då hade jag kanske blivit litet mera försiktig vid framläggandet av en sådan uppdelning av budgeten. Det hela var ju ett försök att finna en första hållpunkt för att slå fast, vilka inkomster som man nödvändigt behöver. Man skulle då kunna säga, åtminstone så mycket pengar behövs det till utgifter, som man kan förutse komma att bli permanenta. Ingen riksdag kan under sådana förhållanden ta ansvaret för

*Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänkings-
skatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)*

att icke så snabbt som möjligt söka täcka dessa utgifter med skatter. Men det andra problemet står kvar. De väldiga underskott, som staten fortfarande har kvar, komma vi ej undan med att säga, att de ha ingenting att betyda för budgetens balansering. Jag är därmed tillbaka till frågan om vilken inverkan denna politik har på penningvärdet och på inflationsrisken.

När statsverkspropositionen lades fram räknade jag för nästa budgetår med ett underskott på endast 1,100 miljoner kronor, som icke kunde täckas med verkliga inkomster, utan som måste täckas med länemedel. Även denna ur många synpunkter allvarliga situation har blivit försämrad. Inkomsterna ha visserligen stigit, så att man kan räkna upp dem med cirka 100 miljoner kronor i det slutliga budgetförslag, som nu kommer att föreläggas riksdagen. Men samtidigt ha utgifterna stigit med nära 100 miljoner kronor å ordinarie driftsbudgeten. Med den ökning av omsättningsskatten, som är föreslagen, kan man nätt och jämt hålla samma balans i fråga om driftsbudgeten. Men samtidigt komma nyheter från försvarsdepartementet om den beräknade utvecklingen av beredskapsstaten, som gör, att det icke är omöjligt, att man måste höja den i riksstaten föreslagna summan med icke mindre än 115 miljoner kronor. Det är möjligt, det är icke klart ännu, att siffran kan bli lägre.

Genom den ökning av inkomsterna, som man kan räkna sig till och med den föreslagna höjningen av spritskatten kommer balansen, när den skall fastställas vid riksdagens slut, att bli sämre än den, som lades fram i statsverkspropositionen. Detta är icke ett tillfredsställande läge. Vi skola komma ihåg, att om vi skola se saken i stort, ha vi från förra året och tills nu fått en inkomstökning för statsverket av icke mindre än 400 miljoner kronor. Utan någon ökning av skattesatserna har folkets inkomstökning lett till att vi fått in 400 miljoner kronor mera än vi räknade med förra året. Hur mycket av denna statens inkomstökning på 400 miljoner kronor — som man ju rimligtvis hade önskat skulle bidra till täckande av underskottet — har kunnat fylla denna uppgift? Ja, i statsverkspropositionen räknas med 160 miljoner kronor, d. v. s. att över 200 miljoner ha gått till fortsatta öknningar av utgifterna. Jag har många gånger, när det gällt utmålningen av vårt ekonomiska och statsfinansiella läge såsom så katastrofartat, som man på vissa håll ibland har önskat framställa det, varit tvungen att försöka rätta till dessa överdrivna föreställningar. Men att budgetläget är allvarligt genom att dessa inkomstökningar, som äro en följd av en inkomstinflation, inte kunna tagas i bruk för att med hela sitt belopp minska underskottet, är ett faktum. Det är ganska naturligt att man inte kan känna sig tillfredsställd om den balans, som man trodde sig kunna uppgöra vid riksdagens början, vid dess slut skulle visa sig ännu sämre beroende på att de ökade inkomsterna ha uppvägs av ännu mera ökade utgifter.

Det statsfinansiella och penningpolitiska hänger så intimt samman att jag tror inte det vore riktigt, om riksdagen ville ta på sitt ansvar att i likhet med bevillningsutskottets majoritet antyda, att nu må hända vad som hända vill så skola inga skatter höjas, utan alla de utgifter som riksdagen vill besluta skola hädanefter täckas med lån. Det är en finanspolitisk ståndpunkt som jag inte kan acceptera och som jag så länge det står i min förmåga måste söka bekämpa.

Jag vet att man kommer fram till att detta hänger samman med de väldiga utgifter som vi göra och att den sparsamhet, som hade varit nödvändig, inte blivit iakttagen. Det är alldeles riktigt. Statsmakterna, riksdag och regering ha inte fört vad man skulle kunna kalla för en mycket restriktiv politik på kort sikt. Vi ha i stället velat använda de tillgångar vi ha för att bygga ut vårt yttre försvar utan hänsyn till vilka offer det skulle kräva av befolkning-

Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)

en. Vi ha varit tvungna att utvidga förvaltningsapparaten, vi ha åtminstone delvis sökt hålla de av staten anställda skadeslösa — jag säger delvis hålla dem skadeslösa — för den höjning av levnadskostnaderna som har inträtt. Vi ha inte velat beskära de s. k. sociala utgifterna. Riksdagen har tvärtom varit med om att besluta de nödvändiga medlen för att hindra stora befolkningsgrupper på olika håll att pressas hårdare av kristiden än vi ansett vara skäligt. Jag tror att denna politik på lång sikt har varit en riktig politik och jag kan inte anse de utgifter som vi ha beslutat för onödiga, eftersom jag har varit med om att föreslå dem och besluta dem. Men om vi ha beslutat dessa utgifter, om vi ha ansett att de i längden äro till gagn för vårt land och inte till skada, då tror jag att det också är nödvändigt att vi skaffa de medel som behövas för att täcka utgifterna.

Det är inte, det behöver jag inte säga i denna kammare, någon angenäm uppgift att gång på gång nödgas vara den som erinrar om nödvändigheten av att ta på sig ytterligare bördor för att täcka utgifterna. Jag vet att det inte är någon angenäm uppgift för riksdagsmännen och folkets representanter att besluta om dessa nödvändiga uppoffringar. Jag vet att riksdagen inte kan vänta sig enbart uttryck av tacksamhet ifrån det folk, som till sist skall bära dessa bördor. Men jag är övertygad om att lika väl som regeringen har ansett sig skyldig att föreslå dem, lika väl kommer riksdagen att vara villig att bevilja medlen liksom också att ute bland folket försvara den politik som blivit förd. Och jag är övertygad om att det svenska folket såsom skattebetalare till sist kommer att finna det bättre att få veta hurudant läget är än att finna sig i en politik som döljer de nödvändiga uppoffringarna. När vi nu ha velat göra dessa utgifter, när vi ha ansett dem nödvändiga, så tror jag att den skattebetalande befolkningen skall vara villig att stödja den politik, som går ut på att med dessa uppoffringar stärka både vårt yttre och vårt inre försvar.

Herr **Hagberg** i Malmö erhöll på begäran ordet för kort genmäle och yttrade: Det är, herr talman, givetvis omöjligt att inom ramen för en två minuters replik kommentera finansministerns intressanta anförande. Jag får därför in-skränka mig till en enda anmärkning.

Finansministern ifrågasatte, huruvida en logisk följd av pris- och lönestoppet måste bliva ett skattestopp. För egen del hyser jag den uppfattningen, att ett skattestopp är en logisk följd av den inledda pris- och lönestoppspolitikens. nota bene så länge vi vilja ha detta »indextak» så lågt som statsmakterna bestämt. Detta tak ligger nu, som här har påpekats, vid den ominösa siffran 249. Kollidera vi med den siffran — och med varje skattehöjning som beslutas närma vi oss den allt mer och mer — brista alla dammar som äro konstfullt uppbyggda för att bevara det svenska penningvärdet — därest man inte genom nya förhandlingar med de stora parterna på arbetsmarknaden kan få till stånd ett annat avtal än det nu föreliggande. Det är väl dock inte så alldeles sannolikt, att dessa parter äro benägna till ytterligare medgivanden utöver de mycket betydande medgivanden, som icke minst arbetarparten gjort i detta sammanhang.

Vidare anförde:

Herr **Sundström** i Vikmanshyttan: Herr talman! När jag begärt ordet i denna fråga, beror det på att jag står såsom motionär och att bevillningsutskottet anslutit sig till den uppfattning, som jag givit tillkänna i min motion. Liksom herr Hagberg i Malmö kommer jag här huvudsakligen att syssla med

Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)

den nykterhetspolitiska sidan av saken, och vad finansministern därvidlag underströk i slutet av sitt anförande kan jag helt instämma uti. Jag anser inte, att denna fråga är så beroende av nykterhetssynpunkten, att man utan vidare bör ansluta sig till reservationen beträffande dessa 10 miljoner kronor. Att det har blivit en nykterhetspolitisk sak av denna fråga beror uteslutande på det sätt, varpå propositionen är skriven, och det är på propositionen som jag har byggt min motion. Jag skall här också försöka bevisa riktigheten av det påstående, som jag har gjort i min motion rörande de risker som föreligga på grund av den pågående prisökningen av spriten, en fråga som flera gånger förelegat på riksdagens bord.

Uti Kungl. Maj:ts proposition, som nu föreligger till behandling, föreslås en höjning av skatten på den från systembolagen utminuterade spriten med ungefär tio procent och av skatten på utskänkningsspriten med trettio procent. Jag har tillåtit mig att i motionen yrka avslag på höjningen av priset på den s. k. motboksspriten. Som motiv för den föreslagna prishöjningen ha i propositionen huvudsakligen anförts nykterhetspolitiska skäl, grundade på kontrollstyrelsens uppgifter, på vilka finansministern sedan byggt sin proposition. Härvid kan påpekas, att vid alla tidigare tillfällen, då vi haft att behandla frågan om ökning av spritskatten, har samma motivering förebragts; man har alltid åberopat de nykterhetspolitiska skälen. Nu ha vi fått erfarenhet av att det inte går att på denna väg åstadkomma någon större nykterhet. Personligen har jag en från de i propositionen framförda åsikterna bestämt avvikande mening.

I propositionen finnas tabeller, som även ge belägg för denna min uppfattning. Om man ser på en tabell, som återfinnes på sid. 10 i Kungl. Maj:ts proposition, finner man där, att inköpen på motböckerna under åren 1940—1942 stigit från 25,653 liter till 25,788 liter. Detta är visserligen inte någon stor ökning, men det är i alla fall en ökning. Tar man då hänsyn till att under samma period en prishöjning har företagits och att dessutom en nedskärning av utminutereringen har genomförts ifrån 4 till 3 och ifrån 3 till 2 liter, måste man erkänna, att ökningen är ganska betydelsefull. Detta bevisar, menar jag, att man inte genom den föreslagna ökningen har att räkna med någon nedgång av spritkonsumtionen på motboksinköpen. Nu anföres som orsak till den ökade konsumtionen det goda konjunkturläge som råder. Att man skulle kunna räkna med någon minskad konsumtion tror jag därför inte på. Det blir en reaktion den första månaden eller kanske de två första månaderna, men sedan kommer man snart upp till samma konsumtion som förut, det ha vi erfarenhet utav från tidigare sprithöjningar här i landet.

En intressant uppgift i den kungl. propositionen gäller ökningen av antalet fylleriförseelser; meddelanden härom återfinnas på sid. 9 i propositionen. Av dessa framgår, att antalet vid domstol avdömda fall stegrats under 1942 med icke mindre än 25 procent. Under månaderna augusti—september 1942 var siffran den högsta som förekommit sedan 1913. Dessa siffror äro i högsta grad anmärkningsvärda och beklämande, och vad värre är: att ungdomsfylleriet utgör huvudparten av dessa fall. Det är alltså då fråga om sådana personer, som inte själva äro innehavare av motbok. Vad säger oss detta? Jo, att motboksöverlätelser ske i mycket stor omfattning. Herr Hagberg i Malmö har givit bevis för detta påstående genom citat ur Malmö systembolags årsberättelse, uppgifter som jag också kan understryka med exempel ur rapporten från Dalarnas systembolag. Denna olaga trafik har dels sin orsak däri, att förtjänsten är så stor som den är, särskilt för ungdomen, dels beror den säkerligen också i hög grad på den omständigheten, att spriten är så dyr som den är.

*Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänkings-
skatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)*

Det är ju klart, att de mindre bemedlade folkgrupperna inte ha råd att förbruka den sprit, som de ha rätt att köpa ut. De måste avyttra en del av sin motbokssprit för att de skola få behålla en halv eller en liter för eget behov. Det är därpå det beror att ungdomens fylleri ökat så oroväckande som det gjort.

Systembolaget i Falun har också i sin årsberättelse angivit precis samma synpunkter som vi hörde från Malmö. Man slår fast, att de ökade fylleriförseelserna i länet i huvudsak bero på överlåtelse av motbokssprit. Och vad mera är, ökningen av fylleriförseelserna faller på ungdom under 25 år, alltså sådana som inte ha motböcker. Vidare visar denna statistik att 64.8 procent av de dömda icke själva äro motboksägare. Jag tycker att detta talar sitt tydliga språk.

Såsom nämndeman och ordförande i systembolaget i Hedemora har jag haft samma erfarenheter av denna motboksöverlåtelse, som framgå av dessa rapporter, och det gör, att jag är tveksam, huruvida man på det här föreslagna sättet skall kunna nå ett förbättrat nykterhetstillstånd. Jag är för övrigt knappast tveksam utan tror, att det efter en prisökning blir ännu värre än det är. Varje gång vi höja spritpriset ökas intresset att överlåta motboksspriten till andra. Alltså väntar jag mig en motsatt verkan av ett tillgodoseende av nykterhetssynpunkten än den som man i propositionen hoppas på.

För att belysa hur det kan verka med allt för stränga restriktioner tillåter jag mig anföra ett par fall, som jag själv har varit med om, och som ha inträffat inom Hedemora systembolags område. Det ena gällde en person, som miste sin motbok på grund av fylleriförseelser och ständiga klammerier med polisen. Han skaffade sig oupphörligt olaga sprit. Emellertid kom han till mig och ville, att jag skulle försöka hjälpa honom att få tillbaka sin motbok. Fick han det skulle han vara nöjd med en liter i månaden. »Annars», sade han, »skaffar jag mig olaga sprit; det kan jag göra hur mycket som helst. Jag dricker allt jag kommer över och blir alldeles förstörd på det här sättet.» Jag sade till personen i fråga, att om du får en liter måste du lova att inte gå på stadens gator och föra oväsen i framtiden. I annat fall skulle han inte få boken tillbaka. Ja, han fick igen sin motbok och har aldrig sedan han fick sin liter i månaden varit fast för polisen. Det andra fallet gäller en person, som t. o. m. varit intagen på alkoholistanstalt. Han förklarade för mig, att han mist sin motbok, men att han kunde skaffa fram hur mycket sprit som helst den förutan. Det ville han emellertid inte fortsätta med utan tyckte det var bättre, om han hädanefter kunde få köpa en liter i månaden på motboken. Även han fick sin bok tillbaka och har sedan dess aldrig misskött sig.

Jag har bara velat nämna dessa exempel för att visa, hur skadligt alltför stränga restriktioner kunna verka i vissa fall. Om man för en alltför naiv nykterhetspolitik kan man skada i stället för att gagna. Jag kan också räknas till de nykterhetsvänliga i landet. Men jag anser i alla fall, att man inte kan använda satsen, att »spriten kan aldrig bli för dyr». Man får komma ihåg, att de som ovillkorligen vilja ha sin sprit köpa den utan hänsyn till sin ekonomi och sin familj.

Jag har här, herr talman, endast sysslat med frågan ur nykterhetspolitisk synpunkt. Skulle jag säga något även om den ekonomiska sidan av saken så blir det att jag anser, att staten i fortsättningen icke bör ockra på spriteländet på samma sätt som hittills har skett. Därigenom åstadkommer man endast skada, inte bara för den enskilde utan även i stor utsträckning för familjerna.

Jag måste också, herr talman, framhålla, att jag finner det högst beklagligt, att huvudreservanterna inte ha anlagt några som helst nykterhetspolitiska syn-

*Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänknings-
skatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)*

punkter på frågan såsom motiv för sin reservation. Jag har den uppfattningen, att är man nykterhetsman, bör man i första hand anlägga dessa synpunkter på problemet och inte enbart statsfinansiella. Detta skulle nämligen kunna tolkas så, att nykterhetsvännerna här i landet anse sig kunna öka spritskatten hur mycket som helst, eftersom de inte själva behöva betala den. Jag kan inte alls dela den uppfattningen. Här måste man se det i stort och även tänka på de skadeverkningar som inträffa, om man härvidlag följer den politik, som vi ha fört hittills. Det är med anledning av den uppfattningen som jag, herr talman, ber att få yrka bifall till min motion och därmed även till utskottets förslag i denna fråga.

I detta anförande, varunder herr andre vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herr *Andersson* i Alfredshem.

Herr Lövgren: Herr talman! Det resonemang som förts av herr Olsson i Gävle kan jag för min del inte godkänna. Det leder ju fram till den uppfattningen, att varje skatteförslag som finansministern framlägger är sakrosant och får inte tummas på av riksdagen. Och om man skulle tumma på det, så skall man ange, på vilket sätt de miljoner det är fråga om kunna inbringas till statskassan. Jag kan inte godkänna ett sådant resonemang mot bakgrund av de budgetförhållanden, som nu råda, när både inkomstsidan och utgiftssidan i budgeten svänga på flera hundra miljoner kronor utöver den ram som är uppdragen. Under sådana förhållanden kan en inkomstpost på 20 miljoner kronor inte vara av den betydelse, att riksdagen skulle vara absolut piskad att ta förslaget, även om den finner, att det medför konsekvenser, som icke äro önskvärda. Det förslag som nu föreligger kommer enligt min mening att få icke önskvärda konsekvenser.

Det framgår av sifferuppgifterna i propositionen att utskänkningskvantiteten har ökat med 676,000 liter, om man jämför året 1942 med 1939. Vidare föreligger det minskad utminuteringskvantitet om 5,759,000 liter, när man jämför samma årtal. Nettominuskningen i spritkonsumtionen här i landet är alltså 5,083,000 liter. Samtidigt säger man, att fylleriförseelsernas antal har ökat, och man styrker detta med siffror om att vi år 1939 hade 32,217 samt år 1942 38,500 fall av fylleriförseelser. Detta innebär, att fylleriförseelserna stegrats från 6.4 till 7.5 promille av den straffmyndiga befolkningen. Konsekvensen av de höjningar och skärpta restriktioner, som ha företagits under tiden efter krigsutbrottet, har således blivit ett ökat antal fylleriförseelser. Det vore väl då logiskt att befara, att, när man ytterligare skärper beskattningen, antalet fylleriförseelser än mera ökas, även om man i någon mån skulle lyckas pressa ned konsumtionen. Detta är enligt mitt sätt att se precis vad som kommer att hända. Jag skall också försöka förklara varför jag tror, att det kommer att hända.

Tidigare i debatten har det sagts, att när priset på spritdrycker stiger till en sådan höjd som den nuvarande, är det en hel del personer i små omständigheter och folk, som äro ekonomiskt betänksamma, vilka icke använda hela sitt kvantum utan överlåta en del av sin ranson till sådana personer, som icke kunna köpa sprit, enär de icke ha någon motbok. Ofta går det ju till på det sättet, att en spritörstig ungdom får taga ut och betala hela den ranson, som kan tagas ut på en motbok, men han får överlämna $\frac{1}{2}$ —1 liter till motboks-innehavaren och sedan behålla resten själv. Detta är en sida av den illegala trafiken, som jag tror kommer att stegas. Framför allt kommer den att stegas därför att den manliga ungdomen i åldern 17—25 år saknar legala inköps-möjligheter. Samtidigt är arbetstillgången riklig, och denna ungdom får anställ-

Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)

ning under sådana arbetsförhållanden, att den får bättre betalt än vad ungdomen kunde få före kriget, då det inte var så lätt för ungdomen att kugga in i samhällsmaskineriet och få hög betalning. Man torde väl inte kunna straffbeskatta ungdomen. Möjligen skulle man kunna söka sig fram genom något slags tvångslån. Jag vill emellertid lämna därhän, huruvida detta skulle vara en framkomlig väg. Den omständigheten alltså, att ungdomen — framför allt den manliga ungdomen — förfogar över så pass mycket kontanter, leder till att ungdomen, när den skall ha någon tillställning eller göra sig en trevlig afton, tillgriper den illegala spriten, när det inte finns legal möjlighet att få sprit.

Det finns också andra former av illegal trafik än överlåtelse av motboks-sprit. Det är knappt en vecka sedan jag läste i en tidning, att polisen lagt beslag på en fabrikör här i Stockholm. Denne hade haft lönnkrogar både i Hagalund och Råsunda. Hans fabrik sysslade med rening av rödsprit. Hans lager uppgick till 500 liter rödsprit, vilka efter rening skulle förvandlas till över 1,000 liter drickbar sprit. Denne fabrikör gjorde tydligen glänsande affärer, ty han hade börjat sin rörelse i liten skala men undan för undan utvecklat fabrikationen. Jag misstänker, att han ingalunda är ensam i branschen, även om han är en av de få som ha blivit avslöjade.

Jag kan inte vidare glömma, hur det var på 1920-talet, när hembränningen florerade. För varje steg uppåt mot högre spritpriser, som vi ta, ökas också antalet av de personer, som själva framställa sin egen sprit genom att med relativt enkel apparatur förvandla socker och jäst till alkohol. Sockertilldelningen är för närvarande trots ransoneringen så pass riklig, att man ingalunda skall bagatellisera de möjligheter, som finnas att framställa alkohol ur socker och jäst.

Det är denna fara för en utveckling av den illegala sprittrafiken — vilken obestriddligt socialt sett får mycket vittgående konsekvenser — som har gjort, att jag, när det gällt omsättningsskatten, förenat mig med utskottsmajoriteten och, när det gällt utskänkningsskatten, gått fram med en reservation tillsammans med herr Elofsson. Højningen av utskänkningspriserna blir ungefär 30 procent, om det nya skatteförslaget går igenom. Gentemot herr Hagberg i Malmö, som i sitt anförande så starkt betonade det oriktiga i att staten höjer priserna, vill jag säga, att det var inkonsekvent av honom att endast gå halva vägen och yrka avslag på förslaget att höja omsättningsskatten men bifall till det vida värre förslaget att höja utskänkningsskatten med 30 procent. Här ha vi nämligen någonting, som vi i vår reservation ha betecknat som ocker. Priset på en liter renat brännvin, som nu utskänkes på en första eller andra klassens restaurang, är 16 kronor. Priset för annat brännvin är 20 kronor. Genom den föreslagna skattehøjningen skulle priset stegras till 20 kronor per liter för renat brännvin och till 26 kronor per liter för annat brännvin. Den som köper en snaps på en restaurang får således valuta för ungefär fyra öre, under det att han betalar 96 procent av priset i skatt. Under sådana förhållanden kan man väl inte rimligen säga annat än att det är ocker, när man kommit till ett dylikt pris.

Den nu ifrågasatta højningen av sprit- och vinpriserna på restaurangerna kommer enligt min tro att leda till en ökning av en trafik, som är relativt ny. Det har på senare år — och kanske alldeles särskilt under de båda senaste åren — växt fram en särskild umgängesform bland ungdomen, som man kallar knytkalas. Detta praktiseras av den ungdom, som finner, att möjligheterna att få en danskväll eller att gå ut på restaurang äro stängda, antingen på grund av att myndigheterna äro för restriktiva, när det gäller den offentliga dansen, eller på grund av att ungdomen i fråga har för lite

Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)

kontanter för att kosta på sig en restaurangkväll. Knytkalasen bestå däri, att vederbörande samlas hos någon av ungdomarna, som för kvällen kan disponera en lägenhet. Några ha med sig sprit, andra smörgåsmat och andra kaffesurrogat eller kanske till och med äkta kaffe. Man ställer så till en fest och dansar till grammofonens eller radions toner, om man icke har egen musik. Någon gång på nattkröken visar det sig sedan, att polisen i Stockholm eller någon av de andra städerna i landet på gatan får ta itu med ungdomliga fyllexerister, som ingalunda ha berusat sig på någon restaurang eller något dansställe utan som komma från ett knytkalas. Jag skulle tro, att dessa knytkalasar hålla på att utveckla sig till någonting, som måste betecknas som en moralisk fara.

Jag är ingalunda blind för statens behov att få ökade inkomster, men om jag väger mellan detta statens ökade behov och det skatteförslag, som här föreligger, måste jag säga mig, att detta är en orättvis beskattning. Jag har ingenting emot höga skatter på sprit och tobak, eftersom dessa varor äro lyxvaror. Det skall emellertid vara någon måtta. Man skall inte driva detta utöver gränserna för det rimliga och det befogade. Jag skall med jämnmot ta emot en höjning av inkomstskatterna, därför att jag vet, att en sådan drabbar rättvist, i varje fall rättvisare än den nu föreslagna beskattningen, ty inkomstskatten drabbar vederbörande allt efter medborgarnas förmåga. Det kan visserligen hända, att en höjning av spritskatterna också drabbar med hänsyn till förmågan, men det kan lika ofta, ja oftare, hända, att den drabbar någon som i själva verket inte har någon verklig skatteförmåga. Framför allt är jag rädd för de konsekvenser, som komma att visa sig i form av en ökad illegal trafik. Med denna ökade illegala trafik följer alltid förakt för lagar och författningar samt för de samhälleliga värden, som man ingalunda har anledning att undervärdera.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottsmajoritetens förslag i vad det gäller omsättningsskatten och till den av mig och herr Elofsson avgivna reservationen, som innebär avslag på Kungl. Maj:ts proposition i dess helhet.

Herr Sandberg: Herr talman! Föreliggande proposition om höjning av rusdrycksbeskattningen motiveras naturligtvis både av statsfinansiella och nykterhetspolitiska skäl. Det senare skälet skjutes emellertid i förgrunden i departementschefens motivering. Detta ger mig anledning att understryka det beklagliga faktum att nykterhetstillståndet i vårt land försämrats.

Ökningen av fylleriet gäller i särskilt hög grad både fylleriet på landsbygden och fylleriet bland ungdomen. Beträffande fylleriförseelserna har kontrollstyrelsen i en särskild promemoria anført följande: »Jämfört med förkrigsläget (åren 1935—1939) föreligger under år 1942 en ökning av antalet vid domstol avdömda fylleriförseelser å i runt tal 25 %.» Kontrollstyrelsen säger vidare: »Med ganska stor säkerhet måste man gå tillbaka i tiden så långt som till år 1913 för att finna fyllerisiffror av denna storleksordning.»

Det är inte nödvändigt att här uppehålla sig vid orsakerna till den ökade spritkonsumtionen och de ökade fylleriförseelserna. Samtidigt som tillgången på nödvändiga konsumtionsvaror blivit knappare har penningtillgången blivit rikligare, vilket gjort att större summor än eljest blivit över för sådant, som måste betecknas som mindre nödvändig konsumtion. Dessutom verkar kriget och kristiden nedtryckande och demoraliserande på människorna. Av erfarenhet veta vi, att under tider som dessa bli människorna i ökad omfattning benägna för nöjen och njutningar av olika slag.

Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)

Det är emellertid ett mycket beklagligt förhållande att nykterhetstillståndet försämrats på det sätt, som man av olika iakttagelser har klart belägg för. Tiden är dock icke sådan, att man borde behöva se en dylik utveckling. Tvärtom vore det ju önskvärt och nödvändigt, att talet om den stramare livsstilen i någon mån finge sin motsvarighet i verkligheten. I detta sammanhang vill jag notera vad finansministern yttrade i slutet av sitt anförande, då han gjorde gällande, att den av honom framlagda propositionen tjänade både det yttre och det inre försvaret. Det yttre menade han i så måtto, att man skaffade mera pengar, och det inre därigenom att de föreslagna åtgärderna skulle vara ägnade att i någon mån motverka tendensen till ökad rusdryckskonsumtion. Man kan naturligtvis alltid diskutera, om och i vilken grad detta senare syfte verkligen blir förverkligat, men strävandena böra givetvis gå i den riktningen. I detta avseende är propositionen således erkännansvärd.

De statsfinansiella intressena ha naturligtvis varit i hög grad ledande, då det gällt att avväga beskattningen på rusdrycker. Om man emellertid nu hade velat åstadkomma en verklig minskning av konsumtionen — även om därmed följt minskade statsinkomster — hade höjningen av omsättningsskatten bort vara åtskilligt högre än den krona, som nu föreslås. Jag måste instämma i vad som från utskottets sida sagts åtminstone däri, att det är högst tvivelaktigt, om det kan ernås någon nykterhetsfrämjande effekt genom den nu föreslagna höjningen av omsättningsskatten. Jag har för min del i bevillningsutskottet yrkat på en större höjning av omsättningsskatten än som föreslagits av Kungl. Maj:t. Vid riksdagens början väcktes av dess nykterhetsgrupp en motion med yrkande just i denna riktning. I anslutning till denna motion har jag i bevillningsutskottet yrkat, att omsättningsskatten skulle höjas med tre kronor, d. v. s. från nuvarande sex till nio kronor. Detta skulle givetvis också ha inneburit en ytterligare höjning av priset vid utskänknings utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit. Jag tror, att en kraftigare höjning hade varit nyttig och nödvändig för att åstadkomma en mera märkbar konsumtionsminskning. Under de senare åren har ju endast den skattehöjning med 3 kronor, som företogs år 1939, visat sig medföra en mera avsevärd nedgång i konsumtionen. Hade man därför velat ernå en verklig konsumtionsminskning och, som jag även skulle vilja tro, en verklig nykterhetseffekt, så hade man bort höja skatten avsevärt utöver vad Kungl. Maj:t har föreslagit.

Jag ställde som sagt detta yrkande i utskottet, där det emellertid icke gick att vinna bifall för detsamma, och jag har därför i frågans nuvarande läge ansett mig böra stödja reservationen för bifall till Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt. Jag håller före, att det också finns starka skäl för detta och i varje fall starkare än för utskottsmajoritetens förslag. Om Kungl. Maj:ts förslag icke i dag skulle vinna riksdagens bifall tror jag det vore mycket olyckligt både ur statsfinansiella och nykterhetspolitiska synpunkter. Kungl. Maj:ts förslag innebär dock ett steg i rätt riktning, även om det, som jag nyss sade, enligt mitt förmenande är för litet. Om man nu icke skulle vilja gå med på detta förslag, var vill man då taga de minst 10 miljoner kronor, varmed statens inkomster genom ett avslag på Kungl. Maj:ts förslag skulle komma att minskas? De som nu icke vilja främst anlägga de nykterhetspolitiska synpunkterna på denna fråga, borde dock, tycker jag, ha känsla för den statsfinansiella sidan av saken.

Utskottet framhåller, att höjda spritpriser komma att påverka indexberäkningen, vilket man ju kan beklaga. Jag vill dock understryka vad reservanterna framhålla, nämligen att indexhöjningen blir jämförelsevis ringa. Enligt min uppfattning kan höjningen också anses uppvägas av de vinster i andra avseenden, som göras. Beträffande denna sak kan jag inskränka mig till att

*Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänknings-
skatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)*

hänvisa till vad som anföres i den av herr Bärge m. fl. avgivna reservationen, i vilken man på sid. 16 i betänkandet återger statsministerns uttalande den 2 november 1942 om den ekonomiska politiken. Jag vill för min del också understryka vad som i detta uttalande säges om det berättigade i att en ökad beskattning kommer till stånd å konsumtionsvaror, som i övervägande grad ha nöjes- och njutningskaraktär. Jag förmenar för min del, att man icke kan göra gällande, att spritdrycker äro någon nödvändighetsvara. Då vi beskatta flera viktiga nödvändighetsvaror bör man ju med desto större skäl kunna lägga en mycket hård beskattning på spriten.

Vad beträffar spritprisernas inverkan på indexberäkningen kan jag icke uraktlåta påtala det förhållandet, att kostnaderna för spritdrycker inräknas i den budget, som ligger till grund för indexberäkningen. För min del tycker jag, att det icke borde vara på det sättet, utan att överhuvud taget endast nödvändighetsvaror skulle komma i betraktande vid denna beräkning.

I fråga om den föreslagna höjningen av utskänkningskatten råder ju ingen meningsskiljaktighet. Jag vill gärna understryka, att åtgärden att höja utskänkningskatten med 4 kronor per liter är i hög grad påkallad och torde vara ägnad att i någon mån motverka den stegrade konsumtionen på krogarna. Ävenledes är utskänkningskatten på vin att hälsa med tillfredsställelse ur nämnda synpunkt.

I den nykterhetsgruppens motion, som väcktes vid början av riksdagen och som jag nyss omnämnde, yrkades dels på en kraftig höjning av beskattningen på spritdrycker, dels också på en begränsning av kvantiteterna utminuterade och utskänkta rusdrycker. Jag skall icke nu närmare gå in på den sista frågan. Man torde dock kunna göra gällande, att samtidigt som priserna på spriten stegras och därmed antalet överskottslitrar tenderar att öka, borde dessa litrar indragas genom en ytterligare begränsning av utminuteringskvantiteten. Därigenom skulle motboksöverlåtelser motverkas. Troligen borde också en kvantitetsbegränsning kompletteras med åtminstone ett temporärt förbud mot utlämnande av ytterligare motböcker. Hela denna fråga är emellertid mycket svårbedömlig, och jag skall därför icke införa den i debatten och i voteringen. Jag anser det nämligen vara viktigt, att i frågans nuvarande läge största möjliga enighet vinnes om det förslag, som kan ha de största utsikterna att vinna riksdagens bifall.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Bärge m. fl. avgivna reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Lindmark*, *Nilsson* i Norrlångträsk och *Björling*.

Herr Nolin: Herr talman! Jag har jämte ett par andra av kammarens ledamöter väckt en motion i denna fråga, i vilken vi ha yrkat avslag på Kungl. Maj:ts proposition. Bevillningsutskottet har för sin del kommit till det resultatet, att utskottet avstyrker propositionen i vad avser utminutereringen men tillstyrker förslaget i vad avser utskänkningskatten.

För min del har jag den uppfattningen, att en ökning av skatten på utminuterad sprit måste komma att verka skadligt ur ren nykterhetssynpunkt, och det är ju med denna synpunkt, som Kungl. Maj:t främst har motiverat de föreslagna höjningarna av omsättningsskatten och utskänkningskatten. Ifall omsättningsskatten ytterligare höjes, måste man säkerligen räkna med en minskning av utminutereringen, men denna minskning kommer att göra sig gällande just hos de befolkningsgrupper, som mycket lojalt använda spriten. Jag kan

Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)

dock icke tänka mig, att det är denna grupp av konsumenter, som man särskilt syftat till att komma åt, då det gäller att minska konsumtionen.

Då man här nu så kraftigt framhävt ekonomiska synpunkter på hela frågan, såsom skett såväl i utskottet som här i debatten — jag tänker därvid icke minst på finansministerns yttrande — så kan man ju icke samtidigt vilja komma åt den lojala förbrukningen. Jag skulle därför tro, att önskemålet att begränsa förbrukningen måste avse de grupper av människor, som missbruka spritvarorna. Beträffande dessa tror jag för min del icke, att prishöjningen kommer att få någon som helst verkan. Tvärtom tror jag, att den kommer att få motsatt verkan. Enligt mitt förmenande blir det i stället i viss mån lättare för dem, som till varje pris vilja komma åt spritvaror, att göra det. I synnerhet gäller detta motboksspriten, som i större utsträckning än som hittills varit fallet kommer att överlätas på sådana individer. Detta är enligt mitt förmenande en mycket allvarlig synpunkt. Jag vet, att bland mycket stora grupper av ungdomar, som ännu icke ha fått inköpsrätt, göras rätt stora ansträngningar att komma åt sprit på illegal väg och då icke minst genom överlåtelse av sprit, som inköpts på andra personers motböcker. Detta är en mycket farlig tendens ur nykterhetssynpunkt. Även äldre förbrukare skaffa sig på detta sätt sprit i rätt stor omfattning. Det tillgår i stor utsträckning så, som herr Lövgren nyss nämnde, att en person får köpa hela ransonen på en annan persons motbok. I gengäld överlämnas kanske en eller två liter till vederbörande motboksinnehavare, medan resten får behållas mot betalning av hela ransonen. Detta är ett mycket osympatiskt sätt att skaffa sig sprit och bör på alla sätt motverkas, men det motverkas icke genom en höjning av omsättningsskatten på spritdrycker, utan den kommer enligt mitt förmenande att verka i rakt motsatt riktning.

Vad gäller utskänkningsskatten på den sprit, som utskänkes å restaurangerna, måste jag erkänna, att skattehöjningen icke har samma inverkan ur ren nykterhetssynpunkt. Jag tror för min del icke, att en höjning av utskänkningsskatten kommer att i nämnvärd utsträckning minska förbrukningen, utan förbrukningen kommer nog, åtminstone under nuvarande förhållanden, att hålla sig tämligen konstant. De beräknade inkomsterna till statskassan komma därför nog också att inflyta. Jag har därför icke något att invända mot denna skattehöjning, men beträffande omsättningsskatten på motboksspriten har jag den bestämda uppfattningen, att man bör undvika en höjning.

Som vi alla veta förhåller det sig ju på det sättet, att staten behöver pengar. Eftersom omsättningsskatten är en skatt, som folk i många fall förfärligt gärna betalar, så menar man, att det kan vara lämpligt att skaffa pengar på detta sätt efter minsta motståndets lag, som det heter. Vi kunna väl alla emellertid vara överens om att det ligger en liten aning av klasslagstiftning i denna skatt. Det förhåller sig dock så, att man träffar icke genom denna skatt dem, som ha största möjligheten att betala skatt till stat och kommun, utan man träffar i många fall en grupp av människor, som icke ha råd att betala denna ökade skatt. Det har ju varit kutym, att skattebehovet skall täckas på sådant sätt, att skatterna tagas ut av de bärkraftigaste. Även om vi nu kommit i ett sådant läge, att man behöver taga ut så stora skatter, som man överhuvud taget kan ta ut, anser jag dock, att skatterna böra tagas ut på inkomsterna, varigenom de kunna rättvist fördelas, och icke på ett sätt, som i mycket stor utsträckning kommer att drabba de mindre bärkraftiga individerna.

Med hänsyn till vad jag här har anfört kommer jag för min del icke att direkt yrka bifall till den av mig avlämnade motionen utan vill i stället förena mig med utskottet. Jag har efter noggrant övervägande kommit till det resultatet, att utskottets förslag i detta fall torde vara det, som är bäst förtjänt att

Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)

antagas av kammaren, eftersom man genom höjning av utskänkningsskatten åtminstone i ganska stor utsträckning tillfredsställer statens behov av ökade inkomster men undviker att genom höjning av omsättningsskatten åstadkomma ytterligare skadegörelse ur ren nykterhetssynpunkt.

Jag ber härmed, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Kilbom**: Herr talman! Under den tid som jag har tillhört kammaren, tror jag mig endast en gång ha deltagit i någon debatt angående spritfrågor, och jag vågar kanske därför i dag taga kammarens uppmärksamhet i anspråk under några minuter. Jag kan också säga till min vän Adolv Olsson på Gävleborgsbänken, att jag tidigare såväl i bevillningsutskottet som i kammaren röstat för förslag om höjningar av spritpriserna. Jag måste emellertid medge, att jag varje gång, i varje fall under de sista åren, har gjort det med stegrad tveksamhet. Flera gånger har jag måst ställa den frågan till mig, om icke denna väg måste uppgivas. Denna gång har jag sagt mig, att nu kan jag icke vara med längre, och denna min ståndpunkt är motiverad främst av min övertygelse, att höjningen måste få nykterhetsskadlig effekt. Resultatet blir, att ungdomen dras in på ett område, för vilket den bör skyddas.

Samtidigt som jag sålunda ber att få motivera min ståndpunkt i utskottet och det yrkande, som jag kommer att ställa, ber jag att på det bestämdaste få säga ifrån, att om man från något håll — det har ju synts antydningar härom i pressen — häri vill inlägga någon önskan att »ge finansministern en varning», minska hans auktoritet o. s. v. genom att bereda honom ett nederlag, så är dylikt ingenting annat än önsketänkande. Finansministerns auktoritet bland det stora flertalet av Sveriges folk är så orubbad, att några som helst spekulationer i anförd riktning icke ha någon grund för sig. Jag vill dock liksom herr Lövgren nyss framhålla, att om man icke fått titta på något skatteförslag, som framlägges, då finner jag det tvivelaktigt, huruvida bevillningsutskottet och riksdagen i fortsättningen kunna fylla den funktion, som grundlagen väl ändå ålägger dem. Jag vill ytterligare tillägga, att tiden nu synes börja mogna för en undersökning angående hela det nuvarande systemet för att komma till rätta med missbruket av sprit, och det är ytterligare ett skäl, varför jag har gått med på utskottets förslag. Det går icke, herr talman, längre att både med den individuella kontrollen med därav följande spritbyråkrati och samtidigt stegrade skatter komma samma resultat åstad. Man måste välja *en* väg. Det är enligt mitt sätt att se icke någon reson i att man höjer spritpriserna undan för undan och därmed fullständigt slår undan den principiella grunden för det nuvarande kontrollsystemet.

Då man nu börjar anse, att vi icke kunna taga in mera i statskassan på ökade spritpriser, så får man väl i all rimlighets namn bl. a. försöka minska utgifterna för spritbyråkratien. Jag är för mitt vidkommande därtill beredd att rösta för nya skatter, om det är alldeles nödvändigt. Och jag har ingenting emot, herr talman, att kontrollstyrelsen — jag delar för visso med ett stort antal av kammarens ledamöter den uppfattningen, att det är denna som ligger bakom argumenten i denna proposition — genom bifall till utskottets förslag får en ordentlig tankeställare, en påminnelse om att den bör hålla litet närmare kontakt med levande livet än vad nu synes ha varit fallet.

Det främsta skälet varför jag går med på utskottets förslag är, att ett bifall till propositionen enligt min mening kommer att medföra ökat missbruk framför allt i fråga om motböckerna. Herr Olsson i Gävle medgav — och det hedrar honom — att man icke kan underskatta faran av motboksöverlätelser. Däremot

Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)

tycktes han förmena, att utskottsmajoriteten hade överskattat faran av smuggling och hembränning. Jag tror icke, för att taga de två sista frågorna först, att det under nuvarande omständigheter, så länge kriget varar, är någon så överhängande fara för smuggling, men om vi bibehålla de nuvarande spritpriserna, blir den faran allvarlig, när kriget tager slut och vi få förbindelser över haven på ett annat sätt än nu, icke minst förbindelser över Östersjön. Om man hävdar den uppfattningen, att ingen risk då skulle föreligga, förnekar man ju hela den erfarenhet vi gjorde under nittonhundratjugotalet, och det synes mig vara tämligen vägat.

Vad beträffar hembränningen är jag förekommen av herr Lövgren i Boden. Det synes mig, som om man icke ordentligt hade reda på vad som försiggår på många ställen i landet, om man bestrider, att det förefinns en stegrad tendens till att åstadkomma alkohol genom hembränning. Det exempel som herr Lövgren anförde om spritfabrikanten i Hagalund och Råsunda är naturligtvis icke ett enstaka fall. Det finns många andra. Jag kan nöja mig med ett citat ur en tidning — för övrigt en mycket välredigerad och aktad nykterhetstidning. Där skrev man häromdagen med anledning av historien uppe i Västernorrlands län, som jag här icke behöver beröra, bl. a. följande: »Redan för tio år sedan blev han» — alltså den där lantbrukaren som socialstyrelsen anser bort interneras — »allvarligt varnad av nykterhetsnämnden och har under flera år varit avstängd från inköp av rusdrycker och pilsnerdricka. Detta har emellertid icke hjälpt. Han har kommit över så mycket alkohol han velat ha.» Missbruket har alltså fortgått. Herr talman, när från så auktoriativt håll kan ges ett dylikt vittnesbörd, vilket lär vara obestridligt, då undrar jag, om det icke borde uppfattas som en varningssignal av alla dem, som hävda, att man kan höja spritskatten undan för undan, utan att någon fara för illegal sprit-handel anmäler sig. Det anföres, att höjningen av den nu föreslagna kronan kan ju inte spela så stor roll. Nej, det är möjligt att denna krona icke kan göra det, men alla höjningar, som företagits, medverka till att hos stora grupper av befolkningen grundläggas en uppfattning, som leder till missbruk av motboken och underlättar trafiken att på andra sätt tillgodose önskan att erhålla sprit.

Finansministern sade, att på inget område är det svårare att förutsäga verkningarna av sådana här åtgärder, och han anförde ett par siffror, som äro rätt intressanta. Motboksägarnas uttag ha hållit sig under 80 %, och det skulle enligt finansministerns mening betyda, att motboksägarna varit lojala. Är det så alldeles säkert? Är det icke tvärtom så, som här omvittnats från flera håll, bland annat från halvofficiella myndigheter, att de 80 %, som motboksägarna tagit ut, ha till stegrad del gått till sådana, som icke ha motböcker? Jag tror icke, att man kan komma ifrån detta. Det är en omständighet, som jag tycker man borde taga hänsyn till, nämligen att hos många ungdomar grundläggas vanan att förtära sprit, som den mycket lätt kan få genom att komma över motböcker, som icke kunna utnyttjas av innehavarna, alldenstund spriten enligt deras sätt att se och för deras ekonomi är för dyr.

Jag talade för några veckor sedan med en läkare på ett av våra sjukhus, där man har en alkoholistavdelning. Jag frågade honom vad de nya metoderna i kampen mot alkoholismen ha medfört för erfarenheter. Han svarade då: »I en del fall är resultatet utmärkt, men i ett stort antal fall komma dessa efter genomgången kur utskrivna och som vi trodde botade alkoholister tillbaka till sjukhuset. När vi då fråga varifrån de fått sprit, säga de, att motbokssprit kan man få precis hur mycket man vill, om man bara kan betala

*Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänknings-
skatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)*

litet högre pris än som gäller på systemet.» Jag tror icke man skall alldeles negligera heller dessa synpunkter.

Jag har i utskottet berättat, men jag måhända även här får berätta följande historia: Jag reste för icke så länge sedan en lördagsmorgon ned från Bergslagen till Stockholm. I ett av industrisamhällena steg det på en hel del ungdomar, i åldern 20 till 25 år. Jag kom att sitta på bänken mitt emot ett par av dem, och de berättade högt om sitt ärende. De skulle resa ner till Västerås och köpa sprit. De hade fem motböcker var. Utom sin egen hade var och en fyra andra motböcker, som de skulle taga ut på. Den ene erkände öppet, att han fått böckerna som erkänsla för utfört arbete och den andre genom att överlämna till motboksägaren vissa varor, som äro svåråtkomliga i den nuvarande marknaden. Jag vill icke påstå, att denna historia är allmängiltig, men jag tror, att den är rätt så talande för den situation vi för närvarande äro inne i, och nog förefaller det mig, som om man under dylika omständigheter borde taga litet allvarligare på konsekvenserna av den illegala motbokstrafiken än vad som från visst håll synes vara fallet, icke minst från reservanterna i utskottet.

För att därefter gå över till att säga några ord om den ekonomiska sidan förefaller det mig, som om det är minst sagt diskutabelt ur rättvisesynpunkt att lägga särskilda bördor på *en* grupp människor, som också äro goda medborgare, även om de köpa en liter i månaden, och om de i bostaden kanske ta sig en snaps. Jag kan icke finna, att det är någon reson i dylikt, och följaktligen tycker jag, att man skall taga hänsyn också härtill. Det lär väl också vara ostridigt, att det blir vissa psykologiska verkningar av denna specialbeskattning, och det förefaller mig vara alldeles onödigt, att man möjliggör framskapande av åsyftade reaktioner.

Det finns massor av folk, som resonera på följande sätt — och jag är därmed inne på att säga ett par ord om prisstoppet: »Då det gäller våra löner åberopar man nödvändigheten av prisstopp, faran av att index stiger o. s. v., men då det gäller för staten att taga ut ökade inkomster, tager man inte alls hänsyn till dessa förhållanden.» Jag har hört argumentet på ett fackföreningsmöte formulerat på följande sätt: »Är det verkligen meningen, att vi nu skola gå med på detta, men samtidigt lugnt och stillatigande finna oss i att icke under nuvarande omständigheter kunna få ökad lön?» Naturligtvis är argumentet icke av så stor betydelse, men jag anför det som ett exempel på den reaktion, som förslaget framkallat.

Vad sedan beträffar risken för att höjningen av spritpriserna skulle medföra förändringar av index, har ju utskottsmajoriteten tagit hänsyn till denna omständighet. Utskottsmajoriteten har gått med på en ökning av de spritpriser, som icke påverka index, nämligen utskänkningspriserna, men icke velat gå med på en ökning av de spritpriser, som kunna påverka index. Jag tror, att man bör taga hänsyn till det, innan man t. ex. som herr Lövgren i Boden gör gällande, att utskottsmajoritetens ståndpunkt är inkonsekvent.

Vad sedan slutligen beträffar den fråga, som herr Adolv Olsson i Gävle har ställt, så skall jag med största nöje taga upp en debatt på den punkten, nämligen i fråga om var pengarna skola tagas. Här har nämnts olika siffror om effekten av ett eventuellt bifall till utskottsmajoritetens förslag. Herr Olsson rörde sig med siffran 20 kanske till och med 30 miljoner, en annan har sagt 10 miljoner o. s. v. I utskottet har emellertid gjorts en beräkning, och den visar, att ett bifall till utskottsmajoritetens förslag medför en minskad inkomst, jämfört med ett bifall till propositionen, av ungefär 14 miljoner kronor. Det är klart, att det kan slå fel, men ungefär 14 miljoner torde man

*Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänknings-
skatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)*

kunna räkna med. Då återstår nu den frågan, om man, som jag gärna vill göra, skall följa herr Olssons anmaning och försöka ange, var dessa 14 miljoner skola tagas. Innan jag försöker ange något exempel på det, skulle jag emellertid vilja ställa den frågan till min vän Adolv Olsson: »Är inte förpliktelsen att man, samtidigt som man minskar statens inkomster, skall försöka anvisa, var man skall taga det på grund av minskningen felande beloppet ömsesidig? Gäller den icke för min vän Adolv Olsson i lika hög grad som för mig?» Jag tycker, att vi böra komma överens om det, annars ha vi ju ingen möjlighet att diskutera.

Kort efter vi behandlat denna fråga i bevillningsutskottet hade vi en annan fråga under prövning, nämligen ett förslag om att *sänka skatten* för livförsäkringsbolagen. Jag hävdade i den diskussionen — jag har av många skäl icke reserverat mig — att jag tyckte, att det var litet underligt, att samtidigt som man behövde taga ut ökade inkomster på bland annat spriten, anses tiden lämplig att genomföra en *skattelindring* för livförsäkringsaktiebolagen. Jag medgav, att det i fortsättningen kanske blir nödvändigt att ändra grunderna för livförsäkringsbolagens beskattning, men i *nuvarande* situation, så länge kriget varar, fann jag för mitt vidkommande icke tillräckliga grunder därför. Min vän Adolv Olsson angav icke på något sätt var den genom den för livförsäkringsbolagen medgivna skattelindringen minskade inkomsten skulle täckas. Kanske säger han nu, att det får ju finansministern, som burit fram propositionen, angiva. Det tycker jag emellertid är — med den kunskap om finanserna och arbetet i bevillningsutskottet, som Adolv Olsson besitter — att ställa sig själv en smula onödigtvis i skuggan.

Jag skall emellertid, som sagt, gärna försöka ange, var enligt min mening åtminstone en del pengar skulle kunna anskaffas. Först vill jag dock framhålla, att i statsverkspropositionen äro spritskatterna upptagna till ett belopp, som erhålles *utan* den nu föreslagna förhöjningen. Den gången har man följaktligen icke — trots det av Adolv Olsson åberopade statsministertalet i höstas — räknat med att det skulle bli nödvändigt med ökade skatteinkomster genom spriten. Men vidare är det så, som från flera håll framhållits, att i propositionen äro icke statsfinanserna det avgörande argumentet men väl frågan om den *nykterhetspolitiska effekten*. Jag fick nog det intrycket i utskottet, då vi diskuterade saken, att nykterhetsvännerna, som de kalla sig, när de ställa oss andra vid sidan, skyndade sig att överge den nykterhetseffekt, som skattehöjningen skulle beräknas ge enligt propositionen, och övergingo till den statsfinansiella synpunkten. Det vittnar gott om deras taktiska manöverduglighet men knappast om trohet mot Kungl. Maj:ts förslag. Emellertid har jag under gångna år föreslagit, att riksdagen skulle genomföra beskattning av restaurangdansen. Bevillningsutskottet har också två gånger skrivit därom, i fjol och i förfjol. Nu lär det komma en proposition på den punkten. Personligen hälsar jag den med stor tillfredsställelse. Den ger naturligtvis icke 14 miljoner kronor, men den ger i varje fall något till att stoppa igen de hål med, som uppstå i finansministerns beräkningar, och med inkomst av restaurangdansen har man icke räknat i den nädiga luntan. Det föreligger vidare ett sakkunnigbetänkande i finansdepartementet, om jag icke misstager mig, där det föreslås, att man viss tid å dagen skall genomföra beskattning av restaurangnotor. Jag vet icke, om det kommer proposition på den punkten. Personligen tycker jag icke det skulle vara orättvist. Skatt på restaurangnotor är genomförd i en rad stater, och därtill kommer att en dylik skatt inte drabbar någon fattig, ty om folk har råd att en kväll gå och äta på restaurang, få de väl finna sig i att betala något extra i skatt.

Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)

Jag skulle till sist vilja säga, att jag undrar, om vi icke, för den händelse riksdagen och alla andra, som ha något att säga till om i denna fråga, litet starkare sätta in våra förenade krafter, skulle kunna spara på de militära utgifterna. Genom att minska slöseriet, kanske kostnaderna för administrationen, skulle förvisso en del vinnas, utan att någon behövde misstänka oss för att vi hade för litet intresse för vårt lands självständighet och för medlen till dennas försvar.

Jag tror således, herr talman, att om min vän Adolv Olsson vill resonera i sak om denna sida av frågan, skall han mycket lätt — han har ju mycket större kunskaper i bevillningsutskottets och skattepolitikens labyrinter än jag — kunna ersätta de fjorton miljoner, som vi nu komma att få mindre i statskassan, för den händelse riksdagen, som jag hoppas, bifaller bevillningsutskottets förslag. Jag ber att på anförda skäl få yrka bifall till detsamma.

Herr **Falk**: Herr talman! En av de bärande principerna i fråga om beskattning har för mig alltid varit att i görligaste mån avväga skatterna efter förmågan att bära dem, vilken uppfattning jag även i detta fall hävdar i bevillningsutskottet. I detta fall rör det sig delvis om en lyxskatt. Där skulle man kunna taga mindre hänsyn till betalningsförmågan och säga, att de som icke ha råd att betala denna skatt få undvara varan. Om man har den uppfattningen, är det ju mycket lätt att, som Kungl. Maj:t gjort, föreslå en generell höjning.

Jag betraktar emellertid denna konsumtion icke uteslutande som en lyxkonsumtion utan som en konsumtion, som ingått i svenska folkets medvetande, och som betraktas såsom en, om icke nyttighetsvara så dock som en vara, som är legaliserad av svenska staten genom att staten dels tillverkar och tillhandahåller den och dels uppmuntrat bruket genom motbokssystemet. Det går nämligen icke att komma ifrån, att systemet har lett dithän, att skall en svensk medborgare betraktas som fullmyndig, måste han ha motbok. Bland ungdomen har man den uppfattningen, att den ene icke skall vara sämre än den andre; har han skaffat sig motbok, skall jag också ha det. Och får man en motbok, smakar man naturligtvis också på spriten, när man får köpa den. Om man emellertid betraktar denna konsumtion som i viss mån legaliserad och icke uteslutande som en lyxkonsumtion, så bör man ju försöka att få beskattningen avvägd någorlunda efter betalningsförmågan. Begränsningen av tilldelningen har väl i främsta rummet kommit till för att folk icke skall köpa mer sprit än vederbörande har råd till och ur nykterhetssynpunkt för att hindra folk att missbruka spritdrycker.

Det för mig avgörande, då jag icke velat gå med på en generell höjning av spritpriset, har varit min principiella inställning till själva beskattningen. Jag beaktar förvisso de statsfinansiella synpunkterna och den omständigheten att här behöva pengar anskaffas, men jag tror mig kunna finna en väg till ökad inkomster utan denna generella höjning. Jag har tillsammans med herr Sjödahll avlämnat en reservation, i vilken vi föreslå, att den första litern i varje inköpsperiod icke skall bli föremål för någon höjning men väl den andra och den tredje. Denna accis ha vi föreslagit till 2 kronor 50 öre per liter, och den skulle då ge samma belopp som Kungl. Maj:ts förslag. Därigenom vinner man också, att spritbeskattningen blir progressiv, så att de stora inkomstagarna genom den större tilldelningen få bära en större del av spritskatten.

Man har vidare lagt en psykologisk synpunkt på denna fråga i det att man sagt, att svenska folket icke betraktar spriten som en lyxvara utan spritbruket såsom någonting i högsta grad lojalt. Det är alldeles givet, att det bland

*Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänknings-
skatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)*

de små inkomsttagarna kommer att bli en mycket stark reaktion, om de finna, att de undan för undan skola bära samma beskattning som de stora inkomsttagarna. Detta har varit det egentliga motivet för oss reservanter.

I fråga om faran för överlåtelse av motbok har herr Adolv Olsson erinrat om erfarenheterna från förra kriget. Det är sant, att vi i det avseendet gjorde mycket, mycket tråkiga erfarenheter, men jag tror, att herr Adolv Olsson i allra högsta grad överdriver farhågorna för att vi nu skola få göra samma erfarenheter. Läget är nämligen nu ett helt annat än då. För det första fanns det då ett mycket mindre antal motböcker än nu, och för det andra fanns det då en hel mängd kristidsjobbare, som tjänade oerhört mycket pengar och som på alla möjliga vägar köpte upp svåråtkomliga varor. Överlåtelsen av sprit åt jobbarna sattes då i system, och en liter sprit kunde byta ägare för 100 kronor. Då liksom nu fanns det många människor, som icke fingo stor del av penningöverflödet och som starkt frestades att överlåta sina motböcker för vad de kunde få. Nu är som sagt läget ett helt annat. Sedan förra kriget har inkomstfördelningen blivit väsentligt jämnare, och vidare har en betydande del av svenska folket skaffat sig motbok. Jag tror att farhågan för att folk i någon större utsträckning skall överlåta den sprit, som kostar 2 eller 2 kronor 50 öre mer per liter, är ogrundad. Tilldelningen av nya motböcker ligger ju helt i kontrollstyrelsens hand, och yngre personer, som trots att de haft motboksåldern inne icke skaffat sig motbok, måste ju redan nu avge en utförlig motivering, varför de senare ansöka om att få motbok. Denna kontroll kommer givetvis icke att slappna vid ett accisförfarande.

Då enligt min mening grunden för beskattningen bör vara förmågan att bära bördorna, och då ett accisförfarande i någon mån skulle tillgodose denna princip, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Sjö Dahl och mig avlämnade reservationen. Skulle detta yrkande avslås, kommer jag att rösta för utskottets förslag, men, då jag icke kan ansluta mig till utskottets motivering, med uteslutande av denna.

Herr Olsson i Gävle erhöll på begäran ordet för kort genmäle och yttrade: Herr talman! Jag åhörde med stort intresse herr Kilboms anförande, och jag måste säga, att jag fick det bestämda intrycket, att han däri fick ett återfall från den tid, då han tog mycket lätt på saker och ting. Jag kan nämligen, herr talman, icke tänka mig någon annan orsak till det resonemang han förde, då han exempelvis talade om min skyldighet att anvisa, hur vi skola få ersättning för den minskning i skatteintäkterna från livförsäkringsbolagen, som kammarens nyss fattade beslut innebär. Herr Kilboms uttalande tyder ju på att han icke observerat den författning, som låg med i detta ärende och som innebär, att skattespärren sättes till hundra procent av inkomsterna.

Sedan stod herr Kilbom här och skröt med att utskottet godtagit utskänningsskatten. Men, herr Kilbom, hade icke de, som nu äro reservanter i utskottet, röstat för utskänningsskatten, skulle också den frågan ha hamnat under bordet. Detta är ju sanningen, som icke gagnas av att det i dag icke föreligger någon reservation på den punkten.

Slutligen talade herr Kilbom helt allmänt om vad han önskade ersätta denna skattehöjning med. Jag skulle, herr talman, haft respekt för herr Kilboms resonemang, om herr Kilbom slutat sitt yrkande med att utesluta utskottets motivering. Då skulle jag trott, att han menat allvar, men det är ingen politik som håller i längden, om han, samtidigt som han talar om att han vill skaffa ersättning för den uteblivna skatteintäkten, medverkar till att utskottets motivering bifalles.

Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)

Herr **Kilbom**, som jämväl på begäran erhöll ordet för kort genmäle, anförde: Herr talman! Herr Olsson tycktes anföra som en merit, att reservanternas i valet mellan att staten icke skulle få några ökade inkomster och de 10 miljoner, som den stegrade utskänkningskatten skall ge, röstat för denna höjning. Jag trodde för min del, att de hellre skulle ta dessa miljoner än ingenting, utan att åberopa detta såsom någon särskild merit. För min del är jag glad över att reservanternas med herr Olsson i Gävle i spetsen kunna göra sådana där goda gärningar.

Vad angår frågan om motiveringen vill jag säga, att jag var beredd på att ett yrkande om dess strykande skulle komma. Ett sådant föreligger också nu på talmannens bord. Jag skall be att få passa på tillfället att till glädje för herr Olsson säga, att motiveringen gärna för mig får falla. Om utsikterna för ett bifall till herr Olssons reservation på det sättet bli större, lämnar jag emellertid därhän.

Härefter yttrade:

Herr **Andersson** i Falkenberg: Herr talman! Jag tillhör den grupp av organiserade nykterhetsmän, som nästan alltid ställt sig avvisande till den höga beskattningen av spritdryckerna. Orsakerna härtill ha varit tvenne. Den ena är, att genom den höga beskattningen statens ekonomi fastläses vid spritbruket på ett sätt, som jag för min del finner mindre lämpligt. Jag förstår nämligen icke, hur det skall kunna gå att en gång under normala förhållanden avkoppla statens ekonomiska intressen av rusdryckshanteringen. Den andra orsaken har varit den, att den som är slav under alkoholen icke tar någon hänsyn till sin ekonomi utan offrar sina inkomster till sista öret, oavsett hur det går med hans anhörigas försörjning.

Den som i likhet med mig haft tillfälle att i egenskap av ledamot i nykterhetsnämnd icke en utan flera gånger uppträda som hjälpare och medlare i familjer, där hustrun hotats av mannen med misshandel, och där barnen varit undernärda på grund av faderns alkoholmissbruk, måste få den uppfattningen att man här är inne på underliga vägar. Jag tror icke, att man kommer ifrån detta obehagliga förhållande, hur mycket man än höjer spritpriset. Den som är slav under lasten är det icke mycket att göra åt.

Man tycker ju, att det skulle vara nästan självklart, att jag med denna inställning skulle höra till dem som rösta emot den kungl. propositionen, men jag vill säga, att jag kommer att rösta för bifall till densamma. Varför gör jag detta med den inställning jag har? Jo, det beror på att här föreligger ett enhälligt förslag från statsrådet, som ju har att bevaka statens ekonomiska intressen. Jag måste erkänna, att jag icke gör det i förhoppning om att kunna gagna nykterhetsfrågan som sådan, ty jag har den bestämda uppfattningen, att en krona mer eller mindre för spriten i det prisläge denna nu har icke något nämnvärt kan inverka på inköpen, som väl i fortsättningen komma att bli ungefär som förut. Jag tror icke heller, att höjningen i nämnvärd grad kommer att inverka på motboksöverlåtelseerna. Så säger åtminstone min erfarenhet. Så fort det blir tal om nödvändigheten av att begränsa spritkonsumtionen framhålles det på ett håll, att det allena saliggörande är att man höjer priset. På ett annat håll åter ropas: bort med Brattssystemet och ge inköpsrätten fri! Däremot har jag aldrig hört hur man ställt sig till frågan om hur man bör förfara vid inköpen på utskänkningsställena. Personligen har jag den uppfattningen, att om man i nuvarande tid släpper all kontroll, så hamnar man ur askan i elden. Den inställning människorna nu ha till bruket

*Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänknings-
skatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)*

av spriten ändrar man icke genom att göra inköpsrätten fri. Jag har ställt mig frågan: hur skulle ungdomssuperiet gestalta sig, om vi nu skulle avskaffa kontrollen och ge utskänkningsfrihet? Jag måste svara mig, att det hela skulle sluta i ett kaos utan möjlighet att överblicka.

Vad skall man då göra i nuvarande läge? Ja, det är ju litet svårt att kunna ge några anvisningar, men jag skall försöka framhålla vad jag anser vara vars och ens plikt och skyldighet just nu, och det är att man skapar en folkresning mot den olagliga sprithanteringen. Jag vill vidare såsom en uppgift för dem som ha hand om försäljningen framhålla, att de böra utöva en sträng kontroll över hur den inköpta spriten användes. Man bör kontrollera motboksinnehavet på ett helt annat sätt än som nu i allmänhet sker. Jag har förtroendet att som statens representant tillhöra styrelsen för systembolaget i den ort där jag är bosatt, och jag har sålunda någon liten erfarenhet på området. Jag tror mig kunna säga, att direktören för detta bolag är en av de förnämsta krafterna på området i vårt land. Han har en positiv inställning till kontrollen som sådan, och därvid har han stöd av en enhällig styrelse. Hur sker nu denna kontroll? Jo, den sker på det sättet, att direktören i varje kommun sammankallar nykterhetsnämnden till överläggning. Han har först på kontrollavdelningen plockat ut alla motböcker, som höra till denna kommun, å vilka kan finnas anledning misstänka att överlåtelse m. m. kan förekomma, och dem går han nu igenom med nykterhetsnämnden. Inom denna finns personlig kännedom om varje motboksägare, och därför är det lätt att få reda på hur vederbörande använder sin sprit etc. Jag skall icke ge mig in på någon längre redogörelse för hur systemet verkar. Jag vill bara nämna, att inom ett samhälle höllos tre sammanträden efter varandra. Vid två av dessa var direktören för systembolaget själv närvarande och vid det tredje en av hans närmaste män. Omkring 125 motböcker drogos in. Jag frågade, hur detta utfallit, om det kommit många klagomål o. s. v. Svaret blev, att 20 å 25 besvär inkommit. Nå, vad säger nu detta exempel? Jo, att av 125 motboksägare var det ungefär 100, som icke använde sig av motboken på det sätt lagen föreskriver. Och vad bättre var: denna granskning gav till resultat, att man fick klart för sig, varifrån den olaga spritöverlåtelsen hade sin härstamning. Man fick på det sättet uppgift om en hel del personer, som olagligen skaffat sig tillgång till sprit. Jag tror, att här vore en möjlighet att beakta för våra systembolag, och jag har den bestämda uppfattningen, att det skulle leda till mycket goda resultat, om ett sådan förfarande mera allmänt komme i tillämpning.

En annan sak, som jag skulle vilja peka på, är den, att man behöver skärpt tillsyn över de s. k. nykterhetskaféerna. Jag vill givetvis icke skära alla sådana över en kam — långt därifrån. Men erfarenheten giver stöd för den uppfattningen, att det finns åtskilliga sådana kaféer, som äro tillhåll för människor, som åtkommit sprit på illegal väg. Jag anser, att det vore en uppgift att fylla för polismyndigheterna, att de röjde upp med denna sak. Det skulle säkerligen kunna inverka på det ungdomsfylleri, som förekommer, och verka till förhindrande av de olagliga motboksöverlåtelsena.

Vidare skulle jag vilja framhålla önskvärdheten av skärpt kontroll på nöjesplatserna. Det är så modernt att — med rätt eller orätt — uttala klander av restaurangdansen och det fylleri den för med sig. Det är givet, att den kan medverka till fylleri många gånger. Men man hör aldrig eller sällan något klander av det busksuperi, som förekommer ute på nöjesplatserna, och detta icke enbart om somrarna utan även om vintrarna på de platser, där nöjeslivet florerar. Där är ett område, på vilket man behöver ingripa och där det behöves saneras, och där ha, tror jag, länsstyrelserna genom sina anvisningar

*Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänknings-
skatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)*

till landsfiskalerna, när det gäller att godtaga ordningsmän, en stor uppgift att fylla.

Vad jag sålunda vill framhålla är, att det bör bli en folkresning mot alkoholbruket. Ja, det är kanske att sträcka sig för långt, men säger man, att man vill skapa en folkresning mot det olagliga alkoholbruket, tycker jag, att man skulle kunna påräkna hjälp från alla ansvarskännande människor. Det påpekas, när man framställer denna önskan, från många håll, att det är nykterhetsfolkets sak att göra detta. Det må så vara, men det är icke enbart nykterhetsfolkets skyldighet. Nykterhetsfolket förmår icke ensamt åstadkomma en sådan folkresning, utan det behövs hjälp från alla ansvarskännande människor i vårt land. Då vågar jag framför allt vädja till riksdagen. Det är ju ändå riksdagen, som varit med och skapat de lagar, som reglera alkoholbruket i landet, och vad vore då naturligare än att riksdagen själv ginge in för att stödja en folkresning i det fallet. Det är en mycket billig fordran, och det skulle ha en mycket stor effekt. Om vi hjälpas åt på detta område, skall det också kunna gå. Om man dessutom ställer samma fordran på pressen, bör man komma fram till ett gott resultat.

Jag skulle också vilja hemställa till kontrollstyrelsen, att den giver litet skarpare anvisningar till sina organ när det gäller tillsynen över att motbokskontrollen utövas mera ansvarsfullt än nu sker. Jag är övertygad om att därest de olika systembolagen tillämpade samma system som det i Halland tillämpade, skulle man kunna nå fram till åtskilligt bättre resultat. Kontrollstyrelsen kanske hävdar, att den icke har tid med sådant, och att det kostar pengar. Jag vill icke bestrida, att det kostar pengar, men tager man hänsyn till vad hela kontrollen kostar, måste man säga sig, att den lilla kostnadsökning, som skulle uppstå, vore relativt liten i förhållande till det resultat man skulle nå. Kontrollstyrelsen har sina revisorer, som resa land och rike omkring för att kontrollera bolagens ekonomiska verksamhet. De borde kunna giva anvisningar och råd även i avseende å motbokskontrollen.

Jag skulle med hänvisning till vad jag nu sagt alltså vilja uttala önskvärdheten av att det blir bättre polisuppsikt över nykterhetskaféerna, framför allt där man har anledning misstänka, att olaga sprithantering utövas, att tillsynen över nöjesplatserna skärpes, och att det blir en strängare motbokskontroll än hittills. Jag har den bestämda känslan, att man i så fall skulle kunna i avsevärd mån reducera framför allt ungdomsfylleriet. Det kanske också skulle kunna vara upptakten till en bättre allmän inställning till den betydelse, som en väl utövad nykterhetsvård har i vårt land.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr **Hallberg**: Herr talman! Jag tror, att man ställer kyrkan mitt i byn i denna sak om man säger, att Kungl. Maj:ts förslag om höjd spritskatt, när det gäller den utminuterade spriten icke kommer att få nämnvärd nykterhetseffekt, men att heller icke utskottsmajoritetens avslagsyrkande — d. v. s. förslaget att skatten skulle förbli vid vad den nu är — kan medföra de farliga konsekvenser, som bl. a. herrar Hagberg i Malmö och Sundström i Vikmanshyttan utmålade för kammaren.

Jag skulle med anledning av herr Hagbergs påpekande om det försämrade nykterhetstillståndet trots prisförhöjningar och andra åtgärder vilja till honom ställa den frågan: tror icke herr Hagberg, att nykterhetstillståndet skulle ha kunnat vara ännu sämre, därest icke dessa prisförhöjningar, kvantitetsminskningar och andra åtgärder kommit till stånd? Det synes mig vara en betänklig

Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)

lucka i bevisföringen från herr Hagbergs sida på den punkten, liksom när det gäller herr Sundströms i Vikmanshyttan argumentering. Jag skulle också vilja fråga herr Sundström, vad hans makabra exempel ha med ökningen av priset med 1 krona per liter att skaffa. Herr Sundström anförde ett par fall, då personer, som saknat motbok, gått till herr Sundström i hans egenskap av systembolagets ordförande och klagat sin nöd och lovat att låta bli att köpa sprit på andra vägar, om de finge 1 liter på en motbok. Det hade de också fått, och det hade tagit slut med den olagliga sprithanteringen. Jag blev icke klar på vad den saken hade att göra med den fråga vi diskutera här i dag.

När det gäller faran för ökade motboksöverlåtelse, vill jag erinra om vad jag tror tidigare påpekats i debatten, nämligen att riksdagen nyligen på förslag från högerhåll skärpt lagstiftningen i avseende å motboksöverlåtelse. Detta i förening med det ökade intresse, som icke bara herr Andersson i Falkenberg utan även flera kunnat förmärka på den senaste tiden hos systembolagen att utöva kontroll över dem som förtära den sprit de sälja på motböckerna, kan vara en^e hämmande faktor i fråga om motboksöverlåtelse. Jag tror för min del icke ett dugg på att höjningen av priset med 1 krona per liter utminuterad sprit kommer att medföra flera motboksöverlåtelse än hittills förekommit. Det är i varje fall obevisat, att det skulle bli en ökning därvidlag.

Herr Kilbom gjorde gällande, att nykterhetsvännerna i denna fråga av rent taktiska skäl övergivit en tidigare intagen ståndpunkt i fråga om prisfördyringen. Det är tydligt, att herr Kilbom icke alls känner till nykterhetsvännernas ställningstagande till frågan om höjd spritskatt. Jag skulle vilja säga, att den svenska nykterhetsrörelsens ställning till hela denna fråga aldrig har varit den, att man anslutit sig till det system, som hittills tillämpats, d. v. s. en stegring gradvis med 60 öre en gång, 1 krona en annan gång o. s. v. Detta är icke alls den linje, som den svenska nykterhetsrörelsen intagit. När man talat om höjd spritskatt som en restriktiv åtgärd, har man från det hållet utgått ifrån att skall det bli någon verkan ur nykterhetssynpunkt av en höjd skatt, skall man taga till ordentligt på en gång. Däremot tror man icke, att det leder till nämnvärt ökad nykterhet, om man tager litet i taget och gör det av statsfinansiella skäl. Man har också från nykterhetsrörelsens sida officiellt intagit denna ståndpunkt, även om det, såsom vi hörde av godtemplaren herr Andersson i Falkenberg nyss, råder delade meningar också på den kanten. En mycket kraftig beskattning på en gång — i stil med den som genomfördes under en krisperiod i Danmark och den som företogs i England för åtskilliga år sedan — samtidigt med slopande av det nuvarande motbokssystemet och genomförande av fri försäljning — det är ungefär den ståndpunkt nykterhetsvännerna intagit i denna fråga, även om det, som jag nämnde, bland dem finns delade meningar om möjligheten att gå fram på en sådan väg.

För mig står det emellertid klart, när det gäller den fråga vi diskutera i dag, att spriten en gång för alla är en lyxvara, en överflödsvara, och jag har icke några som helst samvetsskrupler för att jag är med om att höja priset på den i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag. Det är dock en vara, som vem som helst kan frivilligt avstå ifrån, om den blir för dyr och man icke har råd att köpa den. Det var precis den ståndpunkten finansministern i en arbetarregering i England, Philip Snowden, intog, då han medverkade till att genomföra en mycket kraftig beskattning på sprit och öl i England. Det är en vara, förklarade han — och han vände sig till Englands arbetare med resonemanget — som är lyxbetonad, och man behöver icke draga sig för att använda den, om man behöver draga till skatteskruben. Jag vet mycket väl, att man icke gör sig popu-

Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)

lär i stora kretsar, när man säger detta. Men det är min bestämda uppfattning, och därför giver jag uttryck åt den.

Jag kommer för mitt vidkommande, även om jag är medveten om att det icke gäller någon nykterhetsfråga att tala om, att utan samvetsbetänkligheter lägga min röst för den reservation, som avgivits av herr Bårg i Katrineholm m. fl. till vilken reservation jag, herr talman, yrkar bifall.

Herr *Gavelin* instämde häruti.

Herr **Sundström** i Vikmanshyttan erhöll på begäran ordet för kort genmäle och anförde: Herr talman! Herr Hallberg frågade mig, vad de fall jag nämnde i mitt första anförande hade med denna sak att göra. Jag sade då, att jag bara ville bevisa, vilka skadeverkningar som kunde åstadkommas, om man undan för undan höjde priset och även vidtog andra restriktiva åtgärder.

Vidare frågade herr Hallberg, om det kan bevisas, att ytterligare motboksöverlåtelse komme att äga rum, om man höjde priset med 1 krona per liter. Herr Hallberg förnekade detta. Men, herr Hallberg, det är dock så, att det skett en ökning av motboksöverlåtelse efter de prisförhöjningar, som förekommit tidigare. Då anser jag för min del, att det föreligger en viss risk för att med den enkronashöjning, som nu är föreslagen, motboksöverlåtelse skola ökas. Det är den risken, herr talman, som jag vill förebygga just genom den motion, som jag avlämnat och som är av samma innebörd som utskottets förslag. Jag tror icke, att herr Hallberg kan bevisa motsatsen, lika litet som vi naturligtvis kunna bevisa att en ökning kommer att ske.

Härpå yttrade:

Herr **Orgård**: Herr talman! Jag skall inskränka mig till att göra några korta kommentarer till den debatt, som har förts i denna fråga.

När bevillningsutskottets betänkande med dess motivering blev känt, kommenterades det i en huvudstadstidning, där tydligen en av utskottets främsta ledamöter hade fört pennan, under rubriken: En stoppsignal. Man drog ut konsekvenserna av utskottets resonemang så, att det betydde, att utskottet, och som man hoppades även riksdagen, nu äntligen skulle slå näven i bordet och säga stopp icke bara när det gällde spritskatten utan även när det gällde skatterna överhuvud taget. Jag undrar, om icke det svenska folket, ifall utskottets förslag skulle bli riksdagens beslut, skulle fråga sig, varför just i denna fråga den svenska riksdagen skulle säga stopp och för första gången under krisen avvisa ett skatteförslag. Här har man ju, såsom det tidigare erinrats om, varit med om att pressa fram tunga och kännbara skatter, ja icke bara så höga direkta skatter att man på en del håll anser att man nått bristningsgränsen, utan även mycket höga skatter på konsumtionsvaror. När det gäller lyxvaror, ha vi gått in för en särskilt hög beskattning.

Vad konsumtionsskatterna beträffar blir det en tämligen rättvis beskattning i den meningen att den drabbar alla. Mot skatten på lyxvaror kan liksom mot en höjd spritskatt anföras, att skatten drabbar bara vissa grupper, men vi böra observera, att den drabbar dem, *som anse sig ha råd att köpa dessa varor!* Vi studera verkningarna av dessa skatter, och om vi märka, att på något område en höjd konsumtion utvisar, att det finns ett överflöd på köpkraft, äro vi genast färdiga att gripa in med en skatteökning.

Jag förstår bara icke, varför vi icke skola kunna diskutera även frågan om höjd skatt på spritdrycker på samma tämligen lugna och objektiva sätt, som

*Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänknings-
skatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)*

vi använda då vi diskutera skattehöjning på övriga lyxvaror. Här har faktiskt visat sig en ökad konsumtion, vilket ådagalägger, att det finns ett överflöd av köpkraft. Då förefaller det naturligt att man, liksom när det gäller andra lyxvaror, tager ut en ökad skatt.

Nu är det emellertid så, att det här kommer in andra moment i debatten. Här komma nykterhetssynpunkterna och resonemanget om de vådliga följder man menar sig komma att skapas genom en förhöjning av spritskatten. Jag är förekommen av herr Hallberg i fråga om den anklagelse, som riktas mot nykterhetsvännerna och framför allt huvudreservanterna i bevillningsutskottet, för att vi icke i debatten anfört nykterhetssynpunkter. Det beror helt enkelt därpå att vi inskränkt oss till att diskutera den fråga, som här föreligger, framför allt den föreslagna höjningen av skatten med en krona vid utminuterung. Detta är en mycket måttlig förhöjning av skatten, som vi anse knappast kunna ha någon större nykterhetseffekt, i all synnerhet som det visat sig, att ett stort överskott av köpkraft uppstått på grund av konjunkturen och tidsförhållandena. Men man kan även, i likhet med herr Hallberg, vända på frågan och dra den slutsatsen, att när frågan inskränkes till att gälla denna krona, så borde väl även utskottets ledamöter på denna punkt kunna resonera på samma sätt som huvudreservanterna, att denna måttliga förhöjning knappast heller kan komma att ha några vådliga följder i avseende å överträdelse av förordningarna. Av de inlägg i debatten, som ha gjorts av representanterna för utskottsmajoriteten, framgår det emellertid, att de i detta sammanhang inte så mycket tänka på den nu föreslagna skattehöjningen som spritskatten i och för sig och den höjd denna har nått under de senaste åren. Från en del håll har det också antytts, att det inte är så mycket själva skattehöjningarna som fastmer hela systemet, som är orsaken till de överträdelser, som äga rum. Det är emellertid inte detta, som frågan nu rör sig om. Vi ha inte möjlighet att här i dag avskaffa restriktionssystemet, och jag förmodar att det icke heller är någon, som yrkar på en radikal sänkning av spritpriserna, utan att det för närvarande blott gäller denna skattehöjning på en krona.

Herr Hagberg i Malmö yttrade några ord, som även kunna ge anledning till en kommentar. Han framhöll, att om man vill nå en effektiv verkan av vår nykterhetspolitik, så har erfarenheten visat, att vi inte kunna gå fram på skattehöjningarnas väg utan måste finna nya vägar. Då kan man fråga sig: Vilka nya vägar avser herr Hagberg? Syftar herr Hagberg till skärpta restriktioner i den individuella kontrollen eller kunna några andra vägar anvisas? Jag vill även framhålla, att herr Hagberg har undertecknat utskottets utlåtande, i vilket utskottet är enigt med huvudreservanterna i fråga om det väsentliga, nämligen höjningen av skatten vid utskänkning. I detta avseende är likväl herr Hagberg med om en väsentlig höjning av skatterna på sprit, och även emot denna kan man ju, som herr Lövgren visat, anföra, att den kan föra med sig vådliga följder genom att stimulera till överträdelse av förordningarna.

När det nu från olika håll och framförallt från herr Kilboms sida på tal om den statsfinansiella sidan av saken och möjligheten att anvisa nya skattekällor för att täppa de hål, som ha uppstått, har sagts, att man är beredd att avslå den kungl. propositionen och i stället taga en höjning av de direkta skatterna — det antydes också, att det är möjligt att genom indirekta skatter skaffa ytterligare medel — ber jag att få ställa den frågan: Är inte läget sådant, att vi ha behov av att taga ut och komma att taga ut både ökade direkta och indirekta skatter i den mån vi ha möjlighet därtill, oavsett om denna proposition bifalles eller icke? Det blir således icke fråga om ett antingen— eller utan om ett både—och. Vi behöva dessa höjda skatter, som proposi-

*Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänknings-
skatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)*

tionen syftar till, men vi torde säkerligen dessutom vara nödgade att uttaga alla de skatter, både direkta och indirekta, som med hänsyn till näringslivets och folkhushållets bärkraft kunna uttagas för att på lång sikt klara den finansiella situationen.

När det vidare gäller reservationen av herrar Sjödahl och Falk vill jag på denna punkt deklarerera, att denna inte, som kanske många anse, innebär något slags kompromiss, åtminstone inte från min utgångspunkt. Den innebär — jag behöver kanske inte närmare motivera det utan hänvisar till vad som förut har sagts beträffande denna — till sina verkningar med säkerhet en sådan försämring av nykterhetstillståndet i landet, att även vid ständpunktstagandet till detta förslag, i motsats till de föregående, *nykterhetssynpunkterna* komma i förgrunden. Jag ber att få deklarerera, att jag under inga omständigheter kommer att rösta för denna reservation. Jag skulle till och med snarare föredraga utskottets förslag med strykande av motiveringen, om jag skulle ställas inför ett sådant val.

Jag har velat göra dessa anmärkningar med anledning av vad som anförts i debatten på de punkter det här gäller. Med hänvisning i övrigt till de synpunkter, som från huvudreservanternas sida här anförts, har jag velat yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr Bärge m. fl.

Herr **Hagberg** i Malmö: Herr talman! Herr Orgård undrade — om jag nu fattade honom rätt — varför vi just i denna fråga nu för första gången under krisen skulle säga nej till ett skatteförslag. Om herr Orgård ser saken på det sättet, blir väl konsekvensen, att vi aldrig skola säga nej till några förslag ifrån Kungl. Maj:t vare sig när det gäller skatter eller andra ting. Har man den uppfattningen, är det rätt meningslöst för oss att resa hit. Då kunna vi lika gärna stanna kvar i våra hemorter och göra nytta där och låta Kungl. Maj:t ensam sköta det riksvärdande arbetet. Men vi fatta väl inte vår uppgift på det sättet. Vi komma till riksdagen för att underkasta Kungl. Maj:ts förslag en saklig och noggrann prövning och på grund därav träffa våra avgöranden. Inte äro vi alla i varje fall besjälade av en sådan tankegång som herr Orgård framförde, att vi skola säga ja och amen till allt, endast därför att förslagen komma från Kungl. Maj:t.

Under den nu gångna delen av debatten har jag till min stora tillfredsställelse funnit att de påpekanden, som jag tillåtit mig göra beträffande de betänkliga konsekvenserna av vår hittillsvarande nykterhetslagstiftning, ha blivit verifierade på många håll. Det tillstånd, som uppkommit på grund av dessa ständiga skärpningar av priserna etc., är beklämmande. Jag lämnade några uppgifter från Malmöhus län, hämtade dels ur vissa uttalanden, gjorda av länsnykterhetsnämnden, och dels ur systembolagets i Malmö senaste årsredogörelse, vilka samstämmigt gingo ut på att antalet motboksöverlåtelser väsentligen har ökat på grund av de höga spritskatterna. Nu meddelade herr Sundström i Vikmanshyttan precis samma observationer ifrån Dalarna. Herr Sundström är själv avhållsman, ordförande i styrelsen för spritbolaget och nämndeman och har, såvitt jag förstår, ganska stora möjligheter att bilda sig en objektiv uppfattning angående förhållandena på detta område. Han verifierade mina uppgifter och kompletterade dem genom att påpeka en sak, som dock är anmärkningsvärd. Han meddelade, att 64.8 procent av dem som i Kopparbergs län dömts för fylleriförseelser voro icke motboksägare. Den sprit, med vilken de hade berusat sig, måste de sålunda ha fått på annat sätt, väsentligen genom motboksöverlåtelser. Detta visar ju precis vad jag sade, nämligen att vi genom vår lagstiftning icke ha träffat det klientel, vi syftat till, nämligen de icke sköt-

*Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänknings-
skatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)*

samma, de icke ansvarsmedvetna, utan vi ha träffat dem som vi icke ville träffa, nämligen den hyggliga delen av det svenska folket.

I sitt anförande från statsrådsbanken riktade finansministern en erinran emot bevillningsutskottets majoritet, en ganska allvarlig erinran såvitt jag kan förstå. Statsrådet menade, att majoriteten skulle ha förbisett det allvarliga statsfinansiella läget. Därest statsrådet hade varit närvarande i kammaren, skulle jag med all den kraft, varöver jag till äventyrs förfogar, ha velat för honom framhålla, att vi ingalunda inom bevillningsutskottet ha förbisett det mycket allvarliga statsfinansiella läget. Jag tror, att vi i detta fall äro lika uppmärksamma som finansministern. Vi måste säga oss att läget är ytterst pressande, vi kunna icke förbise dessa väldiga budgetunderskott o. s. v. Jag tror inte man kan förebrå bevillningsutskottet någonting därvidlag. Men å andra sidan ha vi självfallet inte kunnat underlåta att taga hänsyn till vad som i statsverkspropositionen utsäges jämte det siffermaterial och de balansräkningar, som där uppställas. Jag gjorde i mitt förra anförande det uttalandet, att de 10 miljoner, om vilka vi här tvista, ingalunda äro erforderliga ur statsregleringssynpunkt. Jag vidhåller denna min bestämda uppfattning. Den bestreds ju inte heller direkt av finansministern. Jag skall be att få erinra kammarens ledamöter, att i förslaget till riksstat för budgetåret 1943/44 — det återfinnes på vanligt sätt i Kungl. Maj:ts proposition nr 1 på sidorna 2 och 3 — upptagas de egentliga statsinkomsterna — det gäller alltså den balanserade delen av budgeten, alltså riksstaten i egentlig mening — jämte inkomster av statens kapitalfonder till 2,675,673,000 kronor samt de egentliga statsutgifterna jämte utgifter för statens kapitalfonder till 2,515,255,900 kronor. Drar man utgifterna från inkomsterna finner man, att riksstaten i sin balanserade del företer ett överskott på 160 miljoner. Det är rätt egendomligt, att denna siffra inte har förts fram i debatten på annat sätt än vad fallet hittills har varit; den är dock för handen. Man skulle kunna knyta många reflexioner till detta förhållande. Jag skall inte göra detta nu; jag vill endast med hänvisning till denna siffra visa, att mina uppgifter härvidlag ha varit alldeles riktiga. Nu kan man givetvis säga, att riksdagen under de månader som gått sedan denna riksstat framlades beslutat utgifter, som komma att förändra denna siffra. Detta är riktigt, men jag vill fästa uppmärksamheten på att vi ännu inte ha fått de nya inkomstberäkningarna. De kunna väl endera dagen väntas till riksdagen, föreställer jag mig. Anledning finnes att antaga, att dessa inkomstberäkningar komma att te sig väsentligt gynnsammare än man tidigare vågat hoppas. Det ena med det andra gör, att man nog inte begår någon överdrift, om man utgår ifrån, att man har att räkna med ett ganska betydande överskott under alla omständigheter på den balanserade delen av budgeten.

Jag skulle därutöver vilja säga några få ord beträffande resonemanget i fråga om index. Även härvidlag har utskottet inte kunnat underlåta att taga hänsyn till vad i statsverkspropositionen är utsagt. Jag har i mitt anförande pekat på att den ifrågasatta skattehöjningen påverkar index med en halv enhet. Detta har inte kunnat bestridas, men man menar att denna höjning är så liten, att den inte spelar så förfärligt stor roll. Index ligger nu vid 240; den kritiska punkten nå vi först vid 249. Vi ha alltså en viss marginal att röra oss med. Jag vill då erinra om vad finansministern själv uttalar i samband med inkomstberäkningen i årets statsverksproposition. Han berör på sid. 30 subventionerna och rabatterna och säger härvid: »Det finns skäl att i detta sammanhang understryka att även med bibehållande av nämnda subventioner och rabatter riskerna för en indexstegring äro så betydande, att gemensamma ansträngningar äro av nöden för att på alla punkter före-

Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)

bygga även till synes obetydliga prishöjningar, om den eftersträfvade stabiliseringen av priser och löner skall kunna förverkligas.» Detta är finansministerns eget uttalande. Vi ha tagit herr statsrådet på orden. Vi medge, att detta inte är någon väsentlig utgiftsökning, men vi anse, att den mer än väl träffas av det uttalande som statsrådet här gjort. För övrigt vill jag erinra om att finansministern i den nyligen avlämnade valutapropositionen har ytterligare understrukt denna sin uppfattning om angelägenheten av att med alla till buds stående medel försöka hålla prisstegringstendenserna nere och därmed bevara vårt penningvärde.

Reservanterna ha alltså ansett, att det icke är så farligt att gå med på den ifrågasatta skattehöjningen, eftersom den endast ökar index med en halv enhet. Jag vill i detta sammanhang erinra kammarens ledamöter om vad som förevar i kammaren för åtta till tio dagar sedan. Vi beslutade då något som vi kallade sockerregleringen. Riksdagen beslutade en sockerreglering, som kostade staten ungefär 19.5 miljoner. För att spara dessa miljoner hade erfordrats en höjning av sockerpriset med endast 7 öre per kilogram. Men detta skulle å andra sidan ha påverkat index med 0.49 enheter, och den risken, alltså en indexökning med 0.49 enheter, vågade inte riksdagen ta, och därför beslöt man i stället detta anslag på 19.5 miljoner kronor. I dag resonera många på ett helt annat sätt; nu förmenar man att en höjning av index med en halv enhet inte är så farlig. För åtta dagar sedan voro vi fullständigt ense om att även en sådan höjning innebar en sådan risk, att vi för den skull måste ikläda oss en ökad kostnad på 19.5 miljoner. Jag anser, att det väl får finnas något litet sammanhang mellan ståndpunkts-tagandena här i kammaren.

Till slut ännu ett par ord. En talare, herr Hallberg, syntes göra sig till talesman för det system, som vi gemenligen kalla det danska systemet, alltså ett system med mycket höga spritpriser, vilket många människor anse skulle kunna verka mera gagneligt för nykterhetstillståndet än det svenska restriktionssystemet. Jag vill erinra om att denna kammare, när den 1937 beslöt den nya rusdrycksreformen, bestämt sade nej till det danska systemet; kammaren ansåg detta system vara orättvist och odemokratiskt. Man kan väl säga, att ett system, som möjliggör för dem som ha större inkomster att förvärva spritdrycker men försvårar eller gör det omöjligt för dem som ha mindre inkomster, är ganska odemokratiskt. På denna grund sade kammaren vid detta tillfälle nej till detta system. Jag har svårt att förstå, att kammaren skulle kunna ändra mening på den punkten. Kammaren bör väl vara så pass konsekvent, att kammaren vidhåller sin uppfattning om det orättvisa i det s. k. danska systemet.

Jag har av vad som hittills ägt rum under denna överläggning inte kunnat finna någonting av beskaffenhet att justera den uppfattning jag tidigare har givit uttryck åt. Fastmer tycker jag mig, herr talman, från vissa utskottsrepresentanter, som icke tillhöra utskottsmajoriteten, ha förmärkt vissa tongångar som ganska starkt ha närmat sig den ståndpunkt som majoriteten intager. Jag vidhåller alltså, herr talman, mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr **Orgård**, som nu erhöll ordet för kort genmäle, anförde: Herr talman! Herr Hagberg i Malmö ville tolka mitt anförande som om jag skulle ha menat, att bevillningsutskottet och riksdagen reservationslöst skulle sluka alla förslag om skatteförhöjningar från Kungl. Maj:ts sida. Herr Hagberg torde vara väl medveten om hur såväl bevillningsutskottet som riksdagen noggrant prövar

Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)

alla uppslag och på allt sätt söker efter utvägar i fråga om nya skatter av både det ena och det andra slaget. Vad beträffar lyxvaror söka vi, som jag förut nämnde, i den mån det visar sig att det finns överflödig köpkraft och konsumtionen stiger, att företaga skattehöjningar och det skulle aldrig förekomma, att vi skulle reflektera på avslag, om ett förslag till höjd beskattning på någon sådan vara skulle komma från Kungl. Maj:t med den motiveringen, att det på ett visst område finns möjligheter att taga ut ytterligare skatt. Det anmärkningsvärda är enligt min mening, att det göres ett undantag för sprit-skatten, som ovillkorligen måste anses som en lyxskatt. Sprithanteringen för vidare som kan undvaras; den är icke en nödvändig sak. Sprithanteringen för vidare med sig — såsom utskottet påpekat — vådliga följder för folkhälsan. När det då påvisas, att det alltjämt finnes överflödig köpkraft och att konsumtionen stegrats på detta område, och fråga på grund därav uppkommer om höjd skatt på denna vara, då säger man likväl stopp. Det är detta som är det anmärkningsvärda och som jag här velat påpeka.

Vidare yttrade:

Herr Nilson i Eskilstuna: Herr talman! Herr Hagberg i Malmö konstaterade i sitt första anförande i dag, att vi ha misslyckats i försöken att skapa ett förbättrat nykterhetstillstånd i landet med alla vidtagna restriktiva åtgärder. Jag tyckte mig finna, att det var med vemod i rösten och under ett uppriktigt och allvarligt beklagande herr Hagberg konstaterade detta. Jag tolkar detta såsom ett löftesrikt tecken för framtiden, i den mån herr Hagberg i Malmö är talesman för det parti han tillhör. Då få vi räkna med ett positivt stöd för framtiden även av högern i vårt aktiva nykterhetsarbete. Jag tillåter mig draga den slutsatsen, att den motion som ligger på bevillningsutskottets bord, däri man begär, att hela detta spörsmål skall undersökas och utredas grundligt, är säkerställd. Vi sakna emellertid såväl i herr Hagbergs i Malmö uttalande i dag som i utskottsmajoritetens formulering någon antydning om de nya och mera fruktbärande vägar vi ha att beträda för att förbättra nykterhetstillståndet i landet.

Jag har begärt ordet, herr talman, för att vädja till herr Hagberg i Malmö att, innan diskussionen avslutas, ge oss någon antydning om de linjer han anser framkomliga och riktiga för att nå detta mål. Att läget är allvarligt, för att icke säga rent av förtvivlat, torde vi nämligen alla vara överens om. Att vi misslyckats är uppenbart, ty restriktionssystemet har utbredd och legaliserat alkoholkonsumtionen på ett oroväckande sätt. Jag är tacksam för att från ett annat läger än det jag tillhör fått detta så oförbehållsamt konstaterat som nyss skedde i ett anförande. Ingen nation i världen har ett så finurligt uttänkt men så fullständigt utklassat system som vi ha i vårt land.

De prisstegringar som vidtagits under de senare åren ha varit för obetydliga för att kunna bli effektiva. Man har liksom varit rädd för att pressa ned konsumtionen alltför mycket, och det vill synas, som om man vid företagna skatte-stegringar tänkt i första hand på statsfinanserna och i andra hand på att pressa ned alkoholkonsumtionen och på så sätt minska de skador den förorsakar. Därför ha skattehöjningarna varit liksom tillvänjningsartade. Konsumenterna ha kanske reagerat ett ögonblick, men snart har man varit i form igen och vant sig vid de nya priserna. Vi ha haft fyra skattehöjningar under senare år, och den nu föreslagna är den femte, har det sagts tidigare i dag. Om vi tagit dessa stegringar på två gånger eller helst på en gång och därtill riktigt kraftigt, hade effekten otvivelaktigt blivit ofantligt mycket bättre.

*Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänknings-
skatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)*

Såsom frågan vi nu ha att behandla ligger till, bjuder den ytterst ringa av intresse ur nykterhetspolitisk synpunkt. Det enda av sådant intresse man kan uppleta är höjningen av utskänkningsskatten, men då Kungl. Maj:ts proposition utgör ett litet steg i rätt riktning bör den bifallas, och då det gäller höjningen av konsumtionsskatterna bör givetvis i första hand mera oundgängliga konsumtionsartiklar komma i fråga. Ty ingen kan väl påstå, att alkoholen hör till livets nödtröft. Det är rent av oförklarligt — det tillåter jag mig säga — att denna njutningsvara ingår i indexberäkningen. Den borde med rätta ha ställts utanför. Man har i mycket ömmande tonfall åter och åter talat om hur denna skatt drabbar de minst bärkraftiga. Men det stora klientel av missbrukare som sakna motböcker — statistiken visar det — torde icke betala några skatter alls till staten. Hur billig spriten än måtte bli, har man i det hänseendet ingenting att vinna, och vad värre är, dessa människors levnadsstandard skall säkerligen icke förbättras, även om spritpriserna hållas nere eller rent av sänkas. I det fallet är slutsatsen således tämligen oriktig.

Man har talat om faran av motboksöverlåtelse, och det är en allvarlig historia. Det har varit intressant att höra tonfallen då denna sak vidrörts. Om nu alla, som anat en sådan utveckling — både här i riksdagen och annorstädes — ville bilda en gemensam front med svenskt nykterhetsfolk mot dessa motboksöverlåtelse, skulle därmed mycket vara vunnet, ty dessa överlåtelse av motbok borde stämpas i det allmänna medvetandet såsom ohederliga för att icke säga något ännu värre.

Herr talman! Jag skall icke förlänga debatten utan slutar dessa korta anmärkningar, vartill jag uppkallats av herr Hagberg i Malmö, med att yrka bifall till den reservation som är avgiven av herr Bårg m. fl., och hoppas, att innan diskussionen är slut herr Hagberg i Malmö är vänlig att stå till tjänst med svar på den fråga jag tillåtit mig framställa.

Herr **Lundell**: Herr talman! Jag har begärt ordet för att ange de huvudsakliga motiven för att jag gått på utskottsmajoritetens linje. Det kanske blir en viss komplettering av vad som tidigare anförts i debatten. Jag skall i varje fall icke uppehålla mig vid sådana argument som förut stötts och blötts.

Vad då först angår den statsfinansiella synpunkten, hörde jag redan på finansministern, att han var mycket bekymrad för de 10 miljoner kronor som kanske icke komma att flyta in. Läser man däremot propositionen, finner man, att den statsfinansiella synpunkten icke verkar att vara huvudorsak utan mer framkommer såsom en biprodukt i en process för vinnande av ett nykterhetspolitiskt syfte. Men hur blir det då med minskningen i statsinkomsterna, om man nu icke höjer omsättningsskatten, eller rättare hur blir det med den uteblivna ökningen av statens inkomster? Det är klart, att utskänkningskatten kommer att minska en del genom den kraftiga höjning av utskänkningsskatten, som utskottsmajoriteten accepterat i enlighet med propositionens linje, men utminutereringen lär väl tämligen säkert komma att öka i stället. Konsumtionen kommer att i viss mån trängas över på utminutereringen. Om man skulle få en ökning av utminutereringen som gäve cirka en miljon liter såsom ökat underlag för omsättningsskatten, skulle detta ge ungefär $7\frac{1}{4}$ miljoner kronor. Får man in detta belopp på grund av ökningen av underlaget för omsättningsskatten och sedan ytterligare 10 å 12 miljoner på ökningen av utskänkningsskatten, såsom det är beräknat, då har man ungefär de 20 miljoner kronor som finansministern vill ha. Detta får man alltså i alla fall. Det är mycket möjligt, att ökningen av underlaget för omsättningsskatten blir ändå större. Varför kan jag emellertid

Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)

icke underlåta att tro, att detta underlag kommer att ökas? Jo, om vi se på de siffror som äro anförda överst på sid. 11 i Kungl. Maj:ts proposition, finna vi, att mellan åren 1940 och 1941, då någon ökning av skattesatsen icke ägde rum, underlaget för omsättningsskatten ökades med nära 1 miljon liter. Från 1941 till 1942 — här skedde i början av år 1942 en höjning av omsättningsskatten med 1 krona — ökades trots detta underlaget för omsättningsskatten visserligen icke med fullt detsamma men med 0.84 miljoner liter. Varför skulle denna höjning av underlaget för omsättningsskatten plötsligt avbrytas ett år, om man icke höjer omsättningsskatten? Det skulle då vara på grund av den minskning i utskänkingskvantiteten som inträtt. Men jag kan icke finna — det rör sig nämligen där om relativt små kvantiteter i jämförelse med utminuteringskvantiteterna — annat än att konsumtionen kommer att trängas över på utminuterings, och ökningen av underlaget för omsättningsskatten kommer, skulle jag tro, att bli mer än 1 miljon liter. Härmed äro de statsfinansiella olägenheter som finansministern med sådan iver talat om bragta åsido.

Omsättningsskatten sammanhänger icke omedelbart med konsumtionssiffrorna — vilket man kan se, om man jämför de olika tabellerna i propositionen — utan omsättningsskatten bäres upp, när detaljhandelsbolagen köpa från partihandelsbolaget. Jag kan emellertid icke finna någon orsak till att det skulle bli nedgång i den hittills uppåtgående trenden. Man kan icke säga, att det går icke att få mycket mera från motböckerna. På dem har icke utköpts mer än 80 procent av den medgivna kvantiteten. Det kommer vidare ständigt nya årsklasser som begära att få motbok; ökningen av motböckernas antal har också varit rätt betydlig. Jag tror, att de statsfinansiella betänkligheter som så livligt framhöllos av finansministern äro överdrivna, och det kommer nog icke att visa sig, att de ha grund för sig på det sätt finansministern tänkt sig.

En annan synpunkt som haft betydelse för mitt ställningstagande till propositionen är den penningpolitiska frågan om denna skattehöjnings inverkan på indexen — icke blott den index som reglerar tjänstemännens kristillägg utan även den index som reglerar de stora lönearbetande massornas s. k. rörliga tillägg. Kristillägget för statstjänstemännen är visserligen avsett att icke stiga över 16 procent förrän index med 1935 till bas kommit upp till siffran 160. Då skall, såvitt jag förstår, denna kompensation med ett steg gå upp från 16 till 20 procent. Med nuvarande underlag för det rörliga tillägget skulle det bli cirka 20 miljoner kronor. Man skulle alltså kanske på grund av den här stegringen av index kunna ställa det så för sig, att man ett kvartal eller kanske ett halvt år tidigare, än man eljest skulle göra, kommer upp i detta läge, då man får göra en merutgift på 20 miljoner kronor om året för kristillägget till statstjänstemännen. För detta budgetår åtminstone hade man föga glädje av den ökade inkomsten av den höjda omsättningsskatten. Tänker man sig nu, att kristillägget icke stige på detta sätt, d. v. s. trappstegsvis utan i stället stige kontinuerligt med index, skulle en stegring av index på 0.32 enheter — detta står angivet i utskottets betänkande — medföra en kompensation av 0.16 procent i kristillägget och, såvitt jag kan se, skulle det med årets underlag betyda en ökning av kristillägget med 0.7 miljon kronor. Vi finna alltså, att det är inte bara fråga om inkomster, när man höjer sådana skatter som ingå i index, utan det är också fråga om en ökning av statsutgifterna som sammanhänger med dessa inkomster.

Det kan vara rätt intressant att på grund av de siffror, som finnas i propositionen överväga, hur detta inverkat under de närmast föregående åren. Enligt propositionen har under åren 1939—1942 uppbörden av omsättningsskatten gått upp från 110.7 miljoner till 216.9 miljoner kronor, d. v. s. med cirka 106 mil-

*Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänknings-
skatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)*

joner kronor. Hur mycket — kan man ha anledning fråga sig — av detta belopp går via index till stegrade statsutgifter för statstjänstemännens löner? Jag skall icke här nu lämna någon redogörelse för hur mycket det blir i miljoner, alltså hur stor debetsidan av denna skatteökning blir i miljoner. Men det blir åtskilliga.

Vidare ha vi en mycket större post att göra med här. Hur mycket har denna höjning av omsättningsskatten som skett under tiden 1939—1942 — alltså 3 kronor en gång och 1 krona en gång eller 4 kronor tillsammans — inverkat på de arbetarlöner som beröra statens finanser, alltså statens utgifter för byggnader och material m. m. till t. ex. försvaret? Hur många miljoner tro kammarens ledamöter, att det blir utöver dem som gått till statstjänstemännen? Räknar man på det sättet skall man finna, att det har en mycket stor, en tyngande inverkan, att spritpriserna inräknas i både den index som reglerar statstjänstemännens kristillägg och den som reglerar arbetarnas rörliga lönetillägg. Hade så icke varit förhållandet, skulle jag för min del varit betydligt mindre betänksam inför att ansluta mig till Kungl. Maj:ts proposition.

Nu sade finansministern, att man från utskottets sida i detta sammanhang kunnat föreslå, att ur beräkningen av index för dessa löner skulle rensas ut den post som rör spriten. Jag har för min del många gånger här i kammaren — nästan varje gång dessa indexberäkningar varit på tal — framhållit, hur olämpligt det är att ha de direkta skatterna ingående i dessa indexberäkningar. Det är naturligtvis lika olämpligt, när det gäller skatterna å sprit och tobak. Nu är det emellertid så, att ett enkelt påpekande i ett bevillningsutskottsbetänkande lär icke åstadkomma någon ändring i detta, utan en sådan ändring kan ske först efter mycket långvariga överläggningar och utredningar. Statsmakternas hastighet, när det gäller att besluta i en sådan här fråga, är såsom vi alla veta icke så värst stor.

Frågan om hur dessa indexförhållanden inverka på arbetslönerna på den stora avtalsmarknaden behöver jag icke extra belysa efter vad jag redan sagt och sedan jag påpekat hur ofantligt dessa arbetslöner måste ha inverkat på de stora utgifter staten haft under dessa år för t. ex. försvarets uppbyggande.

Efter detta penningpolitiska resonemang kom finansministern in på en annan tankegång. Han framhöll önskvärdheten av att suga upp överflödiga köpkraft, och detta skulle ske genom skatter eller lån. Med min uppfattning om vad sprit-skatterna i alla fall komma att ge kan jag räkna med, att denna överskjutande köpkraft kommer att bli uppsugen ändå på grund av det ökade underlaget för omsättningsskatten. Detsamma kommer alltså i alla fall att inflyta till statskassan. Sedan kan man fråga sig, om resonemanget om köpkraften är så förfärligt hållbart. Om staten med ena handen samlar in köpkraften från vissa personer som konsumera sprit samt med den andra handen ger ut till en del andra personer som kanske icke så mycket fråga efter sprit som efter en del andra varor, vad blir det då för minskning i den köpkraft som efterfrågar dessa andra varor ute på den fria marknaden? Jag kan icke finna, att denna beskattningshistoria inverkar på något sätt minskande på köpkraften. Om dessa omstridda 10 miljoner kronor i omsättningsskatt icke skulle vara avsedda för att ges ut till något nytt anslag, skulle de väl i alla fall minska statens upplåning med 10 miljoner kronor. Då komme ju motsvarande upplånade medel att gå ut i marknaden, eller med andra ord man behövde upplåna 10 miljoner kronor mindre. Jag kan icke förstå, att man med det resonemanget kan få fram något säkert ostridigt inflytande på den köpkraft som blir kvar i allmänhetens hand.

Vad jag här sagt utgör de huvudsakliga synpunkter som för mig utgjorde motivet för att ansluta mig till utskottsmajoriteten. Det är emellertid en annan

Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)

punkt som jag också skulle vilja säga ett par ord om, nämligen något som herr Falk berörde i debatten. Han hade ett resonemang som jag fullt måste gilla. Han sade ungefär så, att spriten icke får anses såsom någon slags abnormitet och bör icke behandlas såsom något som med all makt och alla medel skall tryckas tillbaka. Spriten är för många människor en vardagsvara och däri ligger absolut ingenting ont. Konsumenterna därav skola icke i all tid vara något slagat samhällets strykpojkar som i alla lägen av statsmakterna skola avkrävas ökade skatter, rent av trakasseras. Ingen kan påstå, att spriten, nyttjad i måttlig utsträckning, är skadlig. Man har även från läkarhåll tänkt motsatsen. Någon skämtsam läkare lär ha yttrat: Om människorna visste hur nyttig spriten är, skulle de suppa ihjäl sig. Men det får naturligtvis icke gå till sådana överdrifter, utan om en person använder, låt oss säga, en å två liter i månaden kan den icke ha det minsta skadliga inflytande på vederbörandes vare sig fysiska eller andliga vitalitet, utan kanske tvärtom. Det är missbruket av spritdrycker vi skola komma åt, och det är jag lika intresserad av som någon annan av kammarens ledamöter.

Jag har tidigare sagt, att jag inte tror så mycket på de metoder man hittills sökt använda — detta med restriktioner, skattehöjningar och alla möjliga inkrånglade anordningar. Jag kastade fram härom året ett förslag, som enligt min mening kunde leda till resultat. Riksdagen avvisade visserligen detta, men det kan komma fram andra förslag som äro bättre. Det är för övrigt icke säkert, att det förslaget var dåligt, därför att det avvisades av riksdagen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bergvall: Herr talman! Det har för mig varit en tillfredsställelse att kunna konstatera, att de nykterhetspolitiska synpunkterna skjutits tillbaka i dagens debatt. Jag hör inte till dem, som äro övertygade om att höjda sprit-skatter är någon lämplig väg att främja nykterheten på, och jag är inte alls blind för att höga skatter i kombination med vårt nu gällande restriktions-system till och med kunna åstadkomma direkta olägenheter ur nykterhets-synpunkt. Men jag tror att det skulle vara en överansträngning av den här frågans räckvidd, om man skulle vilja göra den till en stor nykterhetspolitisk fråga. Såvitt jag kan se kan denna höjning av omsättningsskatten — jag rör mig bara med den sidan av problemet, ty det är ju den enda man debatterat — med en krona medföra varken någon effekt ur nykterhetssynpunkt eller några skadliga verkningar på detta område. Jag tror alltså att man kan avskryva den synpunkten helt och hållet. Det återstår alltså att taga ställning till frågan från statsfinansiella utgångspunkter och med utgångspunkt från de riktlinjer för vår allmänna ekonomiska politik, som dragits upp av statsmakterna.

Ur statsfinansiell synpunkt är det en sak som är självklar för mig, och det är den, att det i och för sig är fördelaktigt om vi kunna öka våra skatteintäkter. Det ekonomiska läget för staten är ju sådant, att ökade skatteintäkter bara måste vara en fördel.

Tydligt är emellertid, att vi redan dragit åt skatteskraven så pass hårt, att det inte går att dra åt den så värst mycket hårdare, i varje fall innan situationen blir åtskilligt mera pressande än vad den är för närvarande. Jag kan också förstå dem som tycka, att om vi nu höja omsättningsskatten på sprit, kunna vi åstadkomma en ojämn belastning — vissa grupper av samhällsmedborgare drabbas åtskilligt hårdare än andra — men med hänsyn till det allmänna ekonomiska läget i landet, till denna skatts karaktär att dock vara en lyxskatt och till andra omständigheter tycker jag inte, att i nuvarande ur

Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)

statsfinansiell synpunkt beträngda situation betänkligheterna mot att acceptera höjningen kunna få vara avgörande.

En sak, som överraskat mig i denna debatt, är den kritik, som anknutits till det system vi nu ha för statsutgifternas bestridande. Man delar upp statsutgifterna i två partier: den ena delen skall balanseras av löpande inkomster, den andra delen skall finansieras lånevägen. Nu tycks man på vissa håll vara av den uppfattningen, att eftersom vi klara den första uppgiften att balansera den ena delen med löpande inkomster, skulle det inte vara angeläget med nya skatter. Denna uppdelning av budgeten har jag för min del alltid betraktat som en sederegel, närmast för finansministern och hans kolleger i regeringen men också för riksdagens ledamöter, som anger de minimikrav vi måste ställa på oss. Vi kunna inte nöja oss med en sämre balansering av budgeten än den. Men kunna vi med skattemedel täcka sådana utgifter, vilkas bestridande med lånemedel man till nöds kan acceptera, måste det bara vara en betydande fördel.

Jag kommer sedan till en fråga, som ganska nära berör mig i den verksamhet jag nu har, nämligen till frågan om denna skattehöjnings betydelse med hänsyn till prisstoppspolitik. I detta avseende skulle jag vilja föra följande resonemang. Jag har alltid, när jag haft tillfälle att tala om läget i prisstoppssavseende, gjort gällande, att den marginal vi ha för prisstegringar, som äro tillåtna, innan vi få en stegring också av lönerna, är ganska knapp. Det rör sig för helt år räknat, om man räknar från den period, med vilken vi började, inte om mer än c:a 4 %, alltså bara 1 % i kvartalet. Men jag har alltid tillagt, att denna marginal är speciellt knapp därför, att vi måste räkna med att en del av den skall tagas i anspråk just för skatteökningar. Detta kan leda mig bara till en enda reflexion, nämligen den att det varit mycket önskvärt, om vi haft ett index konstruerat på ett annat sätt, men det kan inte leda mig till den ståndpunkten, att man, därför att man har en knapp marginal, skall anse sig förhindrad att överhuvud taget höja skatter som inverka på index. Ett sådant ståndpunktstagande skulle enligt min mening innebära en ganska orimlig konsekvens, som, det tvekar jag inte att påstå, skulle stå i mycket dålig överensstämmelse med det P. M. från direktör Söderlund, som är det grundläggande dokumentet i detta sammanhang. Han räknar med — i bevillningsutskottets betänkande finnes för övrigt ett uttalande av statsministern i riksdagen med samma innebörd återgivet — vissa skattehöjningar som ofrånkomliga. Det är väl också att märka, att vi för närvarande efter ett halvt år av prisstoppspolitik befinna oss i det läget, att vi visserligen alltjämt ha anledning att vara mycket vaksamma, att i möjligaste mån sätta stopp för alla prishöjningar, men att läget dock inte är i egentlig mening kritiskt. Vi ha ifrån den 1 oktober, då vi hade ett index av 239, och till den 1 april detta år, således efter ett halvt år, inte hunnit längre än till 240. Det kan hända att vi på grund av omsättningsskatten, om den går igenom, och vissa andra omständigheter få en ny obetydlig stegring den 1 juli i år, men jag tycker dock inte man har rätt att säga att situationen är så kritisk, att vi av den anledningen skola vägra acceptera en skatt, som vi ur andra synpunkter anse vara behövlig.

Jag vill i detta sammanhang tillägga att jag känner ett behov att varna mot den synpunkten, att man skall godtaga den del av skattehöjningen som inte direkt påverkar index, men slopa den som påverkar index. Jag gör det framför allt därför, att jag tror, att man skall akta sig för att inrikta prispolitiken på det sättet, att det blir en indexpolitik, så att man accepterar alla möjliga prishöjningar bara inte dem som avspeglar sig i index. Tvärt om mäs-

Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)

te det vara en fundamental uppgift för dem, som ha något att göra på detta område, att se till att prisförändringarna i möjligaste mån återspeglas av index, ty eljest kommer så småningom ett misstroende att växa upp mot detta sätt att överhuvud taget mäta priser och avväga löner.

Jag vill inte förneka — jag vill tillägga det för att vara fullständig — att ur en synpunkt sett kan höjningen av omsättningsskatten måhända oförmånligen påverka arbetet på att hålla priserna stabila, och det skulle vara ur psykologisk synpunkt. Folk kan reagera på det sättet, att de inte äro villiga att underkasta sig de uppoffringar, som det innebär att hålla nere sina egna priser, när staten höjer skatterna. Jag är emellertid inte så rädd för den synpunkten, ty jag tror, att näringslivets män — och det är dem det här främst gäller — inte ha så förfärligt svårt att hålla isär skattesynpunkter och frågan om varuprishöjningar. Jag tror att de väl skola förstå, att den del av fördyringen av våra levnadskostnader, som hänför sig till skattehöjningar, få vi dragas med, men den är intet skäl för prishöjningar av annan natur.

Summerar jag mina synpunkter vill jag säga, att även om jag under normala förhållanden är starkt kritisk mot höjda spritskatter, så tycker jag att man med hänsyn till nuvarande statsfinansiella läge bör acceptera den kungl. propositionen. Min sista konklusion blir den, att jag icke tror, att detta kan allvarligt försvåra möjligheterna att på ett framgångsrikt sätt fullfölja den prispolitik, som vi nu under ett halvt år med tämligen lyckligt resultat ha hållit på att genomföra.

Herr Sundström i Vikmanshyttan: Herr talman! Då jag yrkat bifall till min motion och till utskottets förslag, har jag gjort det med annan motivering än den utskottet anför för sin hemställan. Jag yrkar därför bifall till klämman i utskottets förslag, men att motiveringen måtte strykas.

Herr Lindmark: Herr talman! Jag kan instämma med herr Lundell däruti att det är egentligen missbruket som har åstadkommit nykterhetsverksamhet här i landet. Skulle verkligen människorna ha varit mäktiga behärskning, så att icke missbruk av alkoholhaltiga drycker förekommit, så hade naturligtvis ingen behövt arbeta för nykterhetens främjande i landet. Men nu råkar det inte vara på detta lyckliga sätt. Det är tvärt om så, att den som tar det första glaset lätt faller offer för missbruk, och därför är det så viktigt att man försöker få den kunskapen spridd bland vårt svenska folk, att man icke skall låta sig frestas av det första glaset utan helt avstå från det och därmed också undgå följderna, som vi sorgligt nog ha så rika exempel på.

Jag begärde ordet närmast med anledning av vad herr Hagberg i Malmö har sagt här i dag. Jag förvånar mig över att herr Hagberg i sitt sista anförande upprepade sitt resonemang om de 160 miljoner, som utgöra överskott i vår ordinarie budget. Efter det att finansministern så klart och redigt utlagt, hur saken verkligen ligger till, så skulle herr Hagberg icke försökt sig på ett ytterligare resonemang. Vi behöva inte gå in på några siffror. Alla veta vi, att det är ett stort deficit i vår stat på grund av försvarsansträngningarna, på grund av beredskapen, och att det vill mycket till om vi inom nära liggande tid skola kunna betala allt vad svenska staten har blivit skyldig och på samma gång svara för de löpande utgifterna.

I sitt tidigare hållna anförande uttalade herr Hagberg en sådan sats som att vi ha misslyckats i vår nykterhetspolitik. Jag måste då ställa en fråga till herr Hagberg. Jag begär icke att den skall bli besvarad nu, men till ett stilla övervägande vill jag rekommendera frågan: hur skulle det ha sett ut i vårt land,

Fortsatt giltighet av förordningen angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, m. m. (Forts.)

om vi icke haft det brattska systemet att tillgå? Vi måste nämligen komma ihåg, att det fanns icke något annat system som vi hade utsikt att få genomfört. Vid den tid då det genomfördes, var det det enda som gick att genomföra, och om man jämför nykterhetstillståndet eller berusningstillståndet nu och för 25 år sedan måste vi ju konstatera en utomordentligt stor skillnad. Detta konstaterande upphäver icke något av vad kontrollstyrelsen har sagt i fråga om dagens nykterhetsläge. Kontrollstyrelsen har ju förklarat, att missbruket av starka drycker är i stigande, icke minst ibland vår ungdom, och detta är ju i högsta grad att beklaga. Nej, vi skola vara tacksamma för att vi på sin tid kommo in på det brattska systemet. Detta betyder dock icke att det icke skulle kunna tänkas något bättre. Det betyder icke heller att vi behöva fortsätta med det i alla tider. Det kan bli en annan och bättre lösning som vi gå emot. Jag hoppas, att man framför allt på övertygelsens och upplysningens väg skall lära sig inse, hur viktigt det är med nykterhet, och framför allt att ungdomen må fatta detta och låta det bli ett av sina ideal att icke bruka spritdrycker, ett bruk som så lätt övergår till missbruk.

Jag har väckt en motion å riksdagens nykterhetsgrupps vägnar, och i klämman där förekommer ett så starkt yrkande som att riksdagen måtte besluta kraftig höjning av beskattningen av rusdrycker. En kraftig höjning innebär något helt annat än vad som framkommit i den kungl. propositionen. Jag tror att de ha rätt som i dag ha sagt, att denna stegring av skattesatserna med små belopp är icke en lycklig och riktig lösning. Det skall vara en kraftig ansats, det skall vara ett betydande belopp, så att höjningen verkligen får den nykterhetsgivande effekt som är avsedd. Som nu läget är ha vi givetvis intet annat att göra än att välja mellan de alternativ, som förefinnas, och i valet mellan utskottets utlåtande och kläm och herr Bärags reservation anser jag ingen tvekan kunna råda.

Jag yrkar bifall till reservationen av herr Bärög m. fl.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till den av herr Bärög m. fl. avgivna vid betänkandet fogade reservationen; 3:o) bifall till den av herrar Lövgren och Gustaf Elofsson avgivna, vid betänkandet fogade reservationen; 4:o) bifall till den av herrar Sjödahl och Falk avgivna, vid betänkandet fogade reservationen; samt 5:o) bifall till utskottets hemställan med uteslutande av dess motivering; och fann herr talmannen den under 2:o) angivna propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Herr Hagberg i Malmö begärde emellertid votering, i anledning varav och sedan till kontraproposition antagits den under 1:o) angivna propositionen efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller den vid bevillningsutskottets förevarande betänkande nr 29 fogade, av herr Bärög m. fl. avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit den av herr Bärög m. fl. avgivna, vid betänkandet fogade reservationen.

§ 8.

Herr statsrådet *Ewerlöf* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 276, med förslag till förordning angående tillämpning av vissa särskilda bestämmelser rörande taxeringsförfarandet år 1942 i fråga om taxeringsförfarandet år 1944;

nr 287, angående uppförande av bostäder för försvarets personal m. m.;

nr 288, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 § 1 mom. och 5 § förordningen den 13 december 1940 (nr 1000) om allmän omsättnings-skatt;

nr 289, angående ersättning av statsmedel för taxeringsarbete i Stockholms stad för tiden 1 oktober 1943—30 september 1944; och

nr 290, angående anslag till kostnader för årlig taxering, m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 9.

Föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 122, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1943/44 till bidrag till anordnande av skolbarnsbespisning jämte en i ämnet väckt motion;

nr 123, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 till ersättning för förfogande över vissa fartyg;

nr 124, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1943/44 till förlagskapital för inköp av förnödenheter m. m.;

nr 125, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till folkskoleväsendet för budgetåret 1943/44;

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1943/44 till Krigsrätterna: Avlöningar m. m.;

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1943/44 till Yrkesinspektionen m. m.; och

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1943/44 till Statens sinnessjukhus: Avlöningar m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 10.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 244, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43, såvitt angår jordbruksärenden;

nr 245, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av statens veterinärbakteriologiska anstalt m. m.;

nr 246, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade bestämmelser rörande fridlysning av björn och lo;

nr 247, i anledning av väckt motion angående utredning om de norrländska ägostyckningsinnehavarnas levnadsförhållanden och försörjningsbetingelser;

nr 248, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom; och

nr 249, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till stöd för de renskötande lapparna m. m.

Vidare anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 242, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, m. m.; och

nr 243, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.40 e. m.

In fidem
Sune Norrman.